

20 студзеня Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў Указ аб прызначэнні рэспубліканскага рэферэндуму. Паводле яго, рэспубліканскі рэферэндум прызначаны на 27 лютага бягучага года.

Адвама днямі раней, 18 студзеня, Аляксандр Лукашэнка правёў нараду ў шырокім фармаце па выніках усенароднага абмеркавання праекта змяненняў Канстытуцыі.

Паводле яго слоў, ужо многія з удзельнікаў нарады наведалі працоўныя калектывы, арганізацыі, пабывалі ў рэгіёнах. “Уласна, і сам праект змяненняў Канстытуцыі — вынік шматлікіх дыскусій, сустрэч, абмеркаванняў на тых жа дыялогавых пляцоўках”, — сказаў Прэзідэнт.

Ужо цяпер бачна, што грамадства адгукнулася на ініцыятыву карэкціроўкі Асноўнага Закона краіны. Чарговым пацверджаннем гэтаму стала і паездка міністра культуры Анатоля Маркевіча ў Стаўбцоўскі раён, яго сустрэча і выступ перад людзьмі ў мясцовым Цэнтры культуры.

Працяг тэмы на ст. 2-3

Плён сустрэч, дыскусій, абмеркаванняў

Фота з партала president.gov.by, а таксама Паўла САЛАЎЕВА і Змітра ЮРКЕВІЧА.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Соцыум

НАПАМІН ПРА МЕСЦА ТРАГЕДЫ

27 студзеня адзначаецца Міжнародны дзень памяці ахвяр Халакосту. У нашай краіне працягваецца рупліва праца па зборы сведчанняў аб злачынствах нацызму, узнікаюць новыя месцы памяці аб трагедыі часоў апошняй вайны...

ст. 4

Праекты развіцця

ДЗІЦЬЯЧЫЯ ШКОЛЫ МАСТАЦТВАЎ

Навучальныя ўстановы, як высветліла “К”, сёння даволі плённа і зладжана працуюць з навучэнцамі. Працягваем публікацыю матэрыялаў пра дзейнасць разнастайных устаноў культуры Беларусі.

ст. 13

Тэма

БРЭНД УНОВИС: АД МАНЕТЫ ДА ТАБУРЭТКІ

На гэтым тыдні адбылася доўгачаканая падзея — памятная манета, выпушчаная Нацыянальным банкам Беларусі да 100-гадовага юбілею УНОВИС, паступіла ў продаж.

ст. 15

9 771994 478007 22004

27 ФЕВРАЛЯ

КОНСТИТУЦИЯ
В БУДУЩЕЕ ВМЕСТЕ

УКАЗ ПРЕЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

20 студзеня 2022 г. № 14

АБ ПРЫЗНАЧЭННІ РЭСПУБЛІКАСКАГА РЭФЕРЭНДУМУ

У адпаведнасці з пунктам 1 артыкула 84 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь пастанаўляю:

1. Прызначыць на 27 лютага 2022 г. рэспубліканскі рэфэрэндум па пытанні ўнясення змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь (праект прыкладаецца, <https://president.gov.by/ru/documents/ukaz-no-14-ot-20-yanvarya-2022-g>).

2. Вынесці на рэспубліканскі рэфэрэндум для прыняцця рашэння наступнае пытанне: “Ці прымаеце Вы змяненні і дапаўненні Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь?”.

3. Рашэнне, прынятае рэспубліканскім рэфэрэндумам, уступае ў сілу праз 10 дзён пасля яго афіцыйнага апублікавання, мае абавязковую сілу і з’яўляецца неад’емнай часткай Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

4. Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў арганізаваць правядзенне рэспубліканскага рэфэрэндуму, забяспечыць падвядзенне яго вынікаў і ажыццяўляць кантроль за выкананнем заканадаўства аб рэфэрэндуме.

5. Дзяржаўным органам, іншым арганізацыям у адпаведнасці з Выбарным кодэксам Рэспублікі Беларусь забяспечыць выкананне мерапрыемстваў па падрыхтоўцы і правядзенні рэспубліканскага рэфэрэндуму.

6. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь забяспечыць фінансаванне расходаў на падрыхтоўку і правядзенне рэспубліканскага рэфэрэндуму на падставе каштарысу, прадстаўленага Цэнтральнай камісіяй Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў.

7. Дадзены Указ уступае ў сілу з дня яго падпісання.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
А.ЛУКАШЭНКА

Плён сустрэч, дыскусій, абмеркаванняў

Праект абноўленай Канстытуцыі быў вынесены на ўсенароднае абмеркаванне пасля доўгай і плённай працы над ім спецыялістаў самага высокага ўзроўню.

“...Была створаная працоўная група, куды былі ўключаныя асакалы, якія ведаюць жыццё, прайшлі гэтак жа жыццё, якія могуць аналізаваць... Ну, і Канстытуцыйная камісія. Яна разнапланавая. Тут людзі ўсялякія — ад моладзі да сівізных людзей”, — падкрэсліў беларускі лідар.

Разам з тым кіраўнік дзяржавы адзначыў, што “канчатковы праект абноўленай Канстытуцыі будзе ўнесены Прэзідэнтам на рэфэрэндум”.

Аляксандр Лукашэнка раскажаў і аб тым, як далей у краіне будзе праходзіць канстытуцыйны працэс: “Далей два варыянты: або народ прымае змяненні да гэтай Канстытуцыі і ў нас з’яўляецца абноўленая Канстытуцыя, або ён адхіляе гэтыя прапановы і ў нас застаецца старая Канстытуцыя. У гэтым увесь адказ на пытанне, каму гэта выгадна і каму гэта трэба”.

Аляксандр Лукашэнка нагадаў, што ідэя аб наданні канстытуцыйнага статусу Усебеларускаму народнаму сходу якраз абмяркоўвалася ў рэчышчы таго, што цяперашняе пакаленне паступова аляходзіць ад улады, даючы магчымасць новаму прышці і спакойна кіраваць краінай.

Разам з тым Прэзідэнт растлумачыў: “Мы дакладна вызначыліся: пакаленне цяперашняе павінна не адысці. Яно нікуды не сядзе — больш за палову насельніцтва. Куды яно сядзе? Яно павінна адысці на запасныя шляхі, даць магчымасць новаму пакаленню прыйсці спакойна, без шуму... да ўлады. Мы не павінны канфіктаваць з ім. Мы

павінны, назіраючы, накіроўваць туды, куды трэба”.

Паводле слоў Аляксандра Лукашэнкі, Усебеларускі народны сход якраз павінен адыграць гэту ролю. “Гэта правяраны орган. Шэсьць Усебеларускіх сходаў прайшло. Гэта ад жыцця канцэпцыя, што цяперашняе пакаленне за сабой пакідае нейкія рычагі кіравання”, — сказаў Прэзідэнт.

Пры гэтым лідар краіны акцэнтаваў увагу, што вельмі небяспечна дапусціць двоеўладдзе: “УНС павінен стрымліваць у чымсьці Прэзідэнта, усе органы ўлады — вечна народнае. Але яно не павінна націскаць на Прэзідэнта, яго паўнамоцтва”.

Клопат аб дабрабыце сваіх грамадзян

17 студзеня ў прэс-цэнтры Дома прэсы адбыўся брыфінг з удзелам старшыні Пастаяннай камісіі па працы і сацыяльных пытаннях Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь Людмілы Канановіч, на якім былі разгледжаныя некаторыя змяненні і дапаўненні ў Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, што закранаюць пытанні развіцця сацыяльнай сферы жыцця краіны.

Прапанаваныя змяненні артыкулаў Канстытуцыі, якія датычацца сацыяльнай сферы, накіраваныя на падтрымку грамадзян і сямейных каштоўнасцяў. Беларусь працягвае захоўваць статус сацыяльнай дзяржавы, якая клопоціцца аб дабрабыце сваіх грамадзян, забяспечэнні дастойнага ўзроўню жыцця, які дае разнастайныя сацыяльныя гарантыі.

Як падкрэсліла Людміла Канановіч, вядзецца вялікая работа па абмеркаванні змяненняў у Канстытуцыю, у рамках якой дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі праводзяць сустрэчы з грамадзянамі ў сваіх акругах. Упершыню аб неабходнасці ўнясення змяненняў і дапаўненняў у Асноўны Закон было заяўлена яшчэ ў 2016 годзе, а 15 сакавіка 2021 года была створаная камісія ў складзе трыццаці шасці чалавек, якая прааналізавала тэкст дзейнай Кансты-

туцыі, вывучыла міжнародны досвед і ўнесла свае прапановы па змяненнях і дапаўненнях, для абмеркавання якіх было зладжана паўтары тысячы дыялогавых пляшоў, у якіх прынялі ўдзел каля пяцідзiesiąці тысяч чалавек.

З новымі выклікамі часу з’яўляюцца і новыя задачы. Так, у прапанаваным праекце Канстытуцыі мяркуецца замацаванне роўнасці жанчын і мужчын у атрыманні адукацыі і прафесійнай падрыхтоўкі, працы і вылучэнні па службе, стварэнні ўмоў па ахове працы і здароўя. Асабліва ўвага надаецца таксама падтрымцы сем’яў з дзецьмі, дзяцей-сірот і тых, што засталіся без апекі бацькоў, клопату аб пажылых людзях і людзях з інваліднасцю. Замацаваны ў праекце і абавязак бацькоў рыхтаваць дзяцей да грамадска-карыснай працы, выхоўваць павагу да закона, гістарычных і нацыянальных традыцый. Таксама мяркуецца, што дзяржава ўскладзе на сябе адказнасць па стварэнні ўмоў для абароны персанальных звестак грамадзян.

Панарама традыцый і дасягненняў

18 студзеня адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. Дзякуючы сродкам відэасувязі ўдзел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

27 студзеня ў Палацы Рэспублікі плануецца выступ Кіраўніка дзяржавы з Пасланнем беларускаму народу і парламенту. Да гэтай падзеі будзе прымеркаваная адмысловая выстава “Адзінства. Паміць. Дасягненні”, якая прадэманструе пераемнасць Года народнага адзінства і Года гістарычнай памяці. Аснову экспазіцыі складзе комплекс прадметаў, звязаных з гісторыяй беларускай Канстытуцыі — тут будуць прадстаўлены Канстытуцыі Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі 1919, 1927, 1937 і 1978 гадоў і Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь 1994 года са змяненнямі і дапаўненнямі 1996 і 2004 гадоў.

Асобны блок выставы мяркуецца прысвяціць барацьбе Беларусі за незалежнасць, ён ахопіць экспанаты, звязаныя з гісторыяй і культурай БССР і Заходняй Беларусі міжваенных гадоў, таксама тут будуць прадстаўлены дакументы і асабістыя рэчы выдатных дзеячў гэтага перыяду айчынных гісторыі. Яшчэ адзін раздзел выставы прапанавана прысвяціць падзеям Вялікай Айчыннай вайны, а наступны блок — дасягненням БССР у пасляваенныя гады, побыту і прадукцыі прамысловасці Савецкай Беларусі. Адмысловыя блокі складуць экспанаты, звязаныя з касманаўтамі-беларусамі, дасягненнямі ІТ-сферы, медыцыны, архітэктуры і спорту. Таксама на планшэтах будуць дэманстравацца фільмы, прысвечаныя гісторыі кожнага са згаданых гістарычных перыядаў.

Беларусь як сацыяльная дзяржава застанецца непарушнай

Павел САЛАЎЕЎ
Мінск — Стоўбцы — Мінск

20 студзеня міністр культуры краіны Анатолій Маркевіч наведваў Стаўбоўскі раён, дзе ў раённым Цэнтры культуры выступіў на дыялогавай пляцоўцы, на якой абмяркоўваліся змены і дапаўненні ў Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь. Там жа таксама выступілі начальнік галоўнага ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Ала Шахоўка і намеснік старшыні Стаўбоўскага райвыканкама Жанна Лысая.

Анатолій Мечыслававіч адзначыў, што напярэдадні надыходзячых перамен у краіне трэба актыўна размаўляць з людзьмі, вырашаць існуючыя праблемы, звяртаць асабісты пазіцыі. Па словах міністра, ужо цяпер бачна, што грамадства адгукнулася на ініцыятыву ўнесці папраўкі ў Асноўны Закон краіны. І гэта не дзіўна, бо па абноўленай Канстытуцыі, калі яна будзе прынята на рэферэндуме, мы ўсе станем жыць далей.

“Аснова Канстытуцыі — Беларусь як сацыяльная дзяржава — застанецца непарушнай, — адзначыў Анатолій Маркевіч. — Менавіта гэты прынцып дапамог аднавіць краіну пасля цяжкіх 90-х гадоў, калі мы сталі незалежнымі. Цяпер жа, не разбураючы гэтага падмурку, нам трэба мяняцца, бо сам час дыктуе гэта.

Адна з галоўных тэм, якія прапанаваны да ўнясення ў Канстытуцыю, — павага да традыцыйнай сям’і. І як у маленькай сям’і кожны абавязаны ўносіць свой уклад у яе росквіт, так і ў вялікай сям’і — дзяржаве — кожны павінен пасільна працаваць. Таксама цалкам зразумелая папраўка, згодна з якой кожны павінен клапаціцца аб сваім здароўі. І гэта не азначае, што медыцына раптам стане платнай. Наадварот, у Канстытуцыі будзе замацавана, што медыцынская дапамога аказваецца кожнаму бясплатна, даступна і якасна. І цяпер у гэтай сферы бачна, што беларускі падыход па барацьбе з каранавірусам апраўдаў сябе.

ГАЗЕТА-РЭГІЁНЫ-ЧЫТАЧ

Беларусь працягвае абмяркоўваць папраўкі і дапаўненні ў праект абноўленай рэдакцыі Канстытуцыі. “Культура” не застаецца ў баку ад падзей і зноў цікавіцца, на што звяртае ўвагу грамадства ў розных кутках нашай краіны, што яе больш за ўсё хвалюе ў праекце, вынесеным на ўсенароднае абмеркаванне.

■ **Наталія Ешчанка, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Хойніцкага райвыканкама:**

— Мне прыйшлася даспадобы папраўка, якая замацоўвае выключэнне ваеннай агрэсіі з боку нашай краіны. Мы можам назіраць, як войны і лакальныя канфлікты рэгулярна ўспыхваюць у свеце, таму нашай Беларусі, дзе жывуць сапраўды мірныя людзі, трэба захоўваць сваю заўсёдняю мірную пазіцыю і мірным шляхам вырашаць непаразумненні.

■ **Уладзімір Патапенка, старшыня Цэнтральнага праўлення грамадскага аб’яднання “Беларускае таварыства інвалідаў”, куратар рэгіянальных праектаў:**

— У праекце Канстытуцыі зроблены пэўныя зру-

Той жа прынцып сацыяльнай дзяржавы назіраецца ў іншай грамадскай сферы — адукацыі. Тое, што навуэнцаў ВУВ падтрымліваюць стыпендыямі, — вялікае дасягненне. А для значнай колькасці студэнтаў таксама выдзяляюцца сучасныя інтэрнаты. Для моладзі, якая адвучылася, створаны ўмовы для рэалізацыі сваіх творчых сіл і інтэграцыі ў рэспубліканскую эканоміку. У выніку прынцып сацыяльнай дзяржавы — гэта сумленнае размеркаванне сродкаў ва ўсе рэгіёны краіны. Такім чынам, вялікіх разрываў у дабрабыце насельніцтва ў Беларусі сёння няма.

Акрамя сацыяльных пытанняў, змены закрануць і дзяржаўны лад. Ва Усебеларускі народны сход будзе выбірацца найдастойнейшыя прадстаўнікі калектываў з усяй краіны. Гэта дазволіць улічваць самую разнастайную спецыфіку ў заканадаўчасці. А ў выпадку непрадбачаных сітуацый распрацаваны механізм па аператыўным рэагаванні”.

Карыстаючыся паддакам, Анатолій Маркевіч таксама распавёў аб працы, праведзенай над Кодэксам аб культуры, выказаў сваё бачанне павышэння заробку ў галіне культуры, засяродзіў увагу на важнасці фарміравання кадравага патэнцыялу.

У сваю чаргу, начальнік галоўнага ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Ала Шахоўка падкрэсліла, што за невялікі час абмеркавання паправак у Канстытуцыю прайшло больш за 200 дыялогавых пляцовак толькі ў Мінскай вобласці. Таксама яна прывяла некаторыя звесткі аб рабоце ўстановаў культуры, у тым ліку ў Стаўбоўскім раёне.

Пасля выступу на дыялогавай пляцоўцы Анатолій Маркевіч вырашыў наведваць мемарыяльныя сядзібы “Акінчыцы”, “Альбуць”, “Смольня” філіяла “Мікалаеўшчына” ўстановы “Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа”. Тут міністру сіцсла распавялі пра тыя этапы жыцця класіка, якія былі звязаны з гэтымі месцамі. Анатолій Мечыслававіч разам з дырэктарам літаратурнага музея Якуба Коласа Ірынай Мацяс абмеркаваў праекты, якія тычацца святкавання 140-га юбілею Песняра.

K

хі па больш шчыльнай інтэграцыі інвалідаў у паўсядзённае жыццё грамадства і іх абароненасці. Хця мне бачыцца, што адпаведны артыкул трэба пашырыць. Прававое становішча інвалідаў павіна гукаць як “кампанент людскай разнастайнасці і часткі чалавечтва”, як гэта напісана ў Канвенцыі па правах інвалідаў. Таму я сам буду ўдзельнічаць у прапанове паправак у Канстытуцыю.

■ **Святлана Мазжарава, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гарадоцкага райвыканкама:**

— Я лічу, што актуальная папраўка ў Канстытуцыю тая, што замацоўвае стварэнне дзяржавай умоў у абароне персанальных даных асобы, азначыць і ўсяго грамадства. Бо ўпэўнена, кожны з нас ведае выпадкі, калі з банкаўскіх картак махляры выкрадалі грошы. Таксама і рэкламныя агенты часам назалюць, тэлефануючы нам з прапановай прыйсці на нейкую акцыю. Ды і наогул, своечасова для любой краіны надзяляць шмат увагі электронным тэхналогіям і інавацыям.

Падрыхтаваў Павел САЛАЎЕЎ

K

Праўда і Памяць

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы і па справах моладзі Бярозаўскага раённага выканаўчага камітэта Дзмітрый Капітанчык:

— Лічу вельмі важным і своечасовым унясенне ў праект змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю нашай дзяржавы палажэнняў аб захаванні гістарычнай праўды і памяці аб гераічным подзвігу беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Сёння гэта надзвычай актуальна, бо ў свеце ўсё часцей робяцца спробы перапісання гісторыі гэтага перыяду, гераізацыі калабарачыяністаў, якія выступалі на баку гітлераўцаў.

Акцэнт менавіта на падзеях Вялікай Айчыннай вайны ў прапанаваным праекце дапаўненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь робіцца таму, што менавіта яе падзеі былі найвялікшай трагедыяй для нашага народа, у выніку якой загінуў кожны трэці жыхар нашай краіны, і так ці іначай ваеннае ліхалецце пакінула след у гісторыі кожнай сям’і. Народ Беларусі быў фактычна пастанавлены на мяжу выжывання.

Не можа не цешыць, што ў нашай краіне ўжо дастаткова шмат робіцца для таго, каб захаваць, увекавечыць і перадаць наступным пакаленням памяць аб тых трагічных падзеях, і што работа ў гэтым напрамку будзе працягвацца і ўзмацняцца.

K

Пра Канстытуцыю ў сценах БДУКМ

У апошні месяц дыялогавай пляцоўкі, на якіх абмяркоўваюцца праект змяненняў і дапаўненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, праходзіла па ўсёй краіне. Устаноўкі культуры не выключэнне. 20 студзеня на базе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў адбыліся адразу два мерапрыемствы, прысвечаныя гэтай актуальнай для нашага грамадства тэме. Яны сталі лагічным падсумаваннем цэлага шэрагу сустрэч, якія адбыліся ва ўніверсітэце за апошнія тыдні і былі накіраваныя на інфармаванне моладзі аб канстытуцыйным рэферэндуме і абмеркаванні праекта зменаў і дапаўненняў, які быў абнародаваны на Нацыянальным прававым партале 27 снежня 2021 года.

Павел СЯРГЕЕЎ

Першае з двух мерапрыемстваў прайшло пад дэвізам “Сіла Асноўнага Закона” і сабрала вялікую студэнцкую аўдыторыю. Падчас жывой зацікаўленай гутаркі асабліва падкрэслівалася важнасць патрыятычнага выхавання, недапушчэнне скажэння гістарычнай праўды, датычнай подзвігу нашых продкаў у Вялікай Айчыннай вайне, удасканаленне палітыкі ў сферы сацыяльнай абароны і аховы здароўя. Як не раз адзначалася прамоўцамі, заканадаўчыя новаўвядзенні будучы толькі падкрэсліваюць сацыяльнае арыентацыю нашай дзяржавы.

Як адну з істотных канстытуцыйных змен студэнты адзначаюць і павышэнне ўвагі дзяржавы да маладзёжнай палітыкі. Дарэчы, пра гэта сведчыў і склад спікераў дыялогавай пляцоўкі. Разам з выкладчыкамі БДУКМ у прэзідыуме знаходзіліся і аднагодкі тых, хто быў у зале, — члены Маладзёжнага парламента пры Нацыянальным сходзе Рэспублікі Беларусь Ілона Іларыёнава і Анастасія Рэўцкая, а таксама сакратар універсітэцкай ярвічнай арганізацыі РСМ Павел Вандзееў.

Як адзначыла Ілона Іларыёнава, Усебеларускі народны сход ужо папярэдзіў сваю эфектыўнасць як папраўдземакратычная форма кіравання:

— І гэта сведчанне таго, наколькі вялікая роля ў нас надаецца простаму чалавеку. Я, грамадзянка Рэспублікі Беларусь, якая не займае высокіх пасадаў, звычайная выпускніца БДУКМ, магла браць удзел у прыняцці вельмі важных для дзяржавы рашэнняў.

Другая дыялогавая пляцоўка была арыентаваная на педагогічны склад БДУКМ. Яе вядучая, рэктар універсітэта Наталія Карчэўская, адзначыла, што патрэба карэктываўкі Асноўнага Закона абумоўлена самім часам: за апошнія чвэрць стагоддзя шмат што змянілася і ў грамадскім, і ў эканамічным плане. Таму практыка перагляду канстытуцыйных норм існуе ў многіх краінах свету.

Госцем гэтай дыялогавай пляцоўкі стала начальнік аддзела бухгалтарскага ўліку і справаздачы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Ала Гурьновіч. Яна падкрэсліла, што любяць прапаноўваць ад грамадзян адносна зменаў у Канстытуцыю былі прынятыя да ўвагі — бо ад пачатку ставілася задача максімальна ўлічыць інтарэсы ўсіх сацыяльных слаёў. Аднак зразумела, што абсалютна ўсе прапановы ў адным праекце не могуць быць рэалізаваныя — тым болей часам яны ўзамавыключныя.

— Лічу, прыйсці і прагаласяванне на рэферэндуме — гэта абавязак кожнага грамадзяніна, незалежна ад яго пазіцыі, — падсумавала Наталія Карчэўская. — Мы жывём у гэтай краіне, і каму, як не нам, вызначаць яе будучыню!

K

27 студзеня адзначаецца Міжнародны дзень памяці ахвяр Халакосту. Сёння ў нашай краіне працягваецца руплівая праца па зборы сведчанняў аб злачынствах нацызму, адкрываюцца новыя старонкі гэтага трагічнага перыяду нашай гісторыі, адшукваюцца чарговыя месцы пахавання ахвяр, узнікаюць новыя месцы памяці аб трагедыі часоў апошняй вайны.

Антон РУДАК

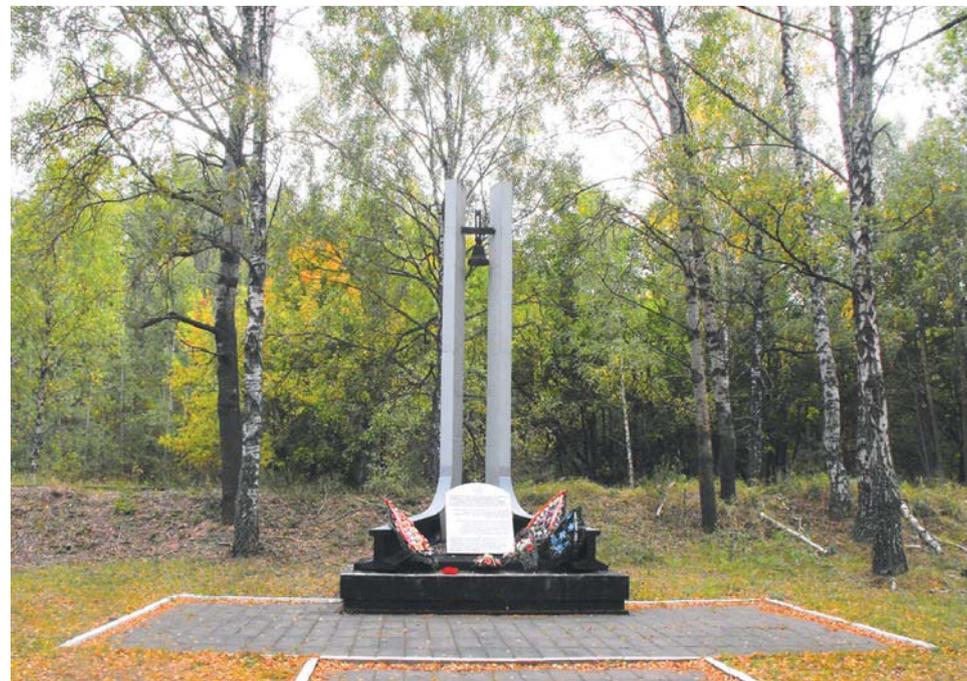

Напамін пра месца трагедыі

На тэрыторыі Беларусі падчас нацыскай акупацыі гітлераўцамі былі створаныя каля дзвюх соцень яўрэйскіх гета. Паводле ацэнак даследчыкаў, у часы Халакосту на нашай зямлі нацысцкімі акупантамі і іх памагатымі былі знішчаныя ад шасцісот пяцідзiesiąці да шасцісот васьмідзiesiąці тысяч яўрэяў. Прычым у гэты лік уваходзілі не толькі мясцовыя жыхары, але і яўрэі з тэрыторый сучасных Германіі, Аўстрыі і Чэхіі, якіх адмыслова прывозілі сюды для знішчэння.

З ліку ж мясцовых яўрэяў загінула каля дзевяноста працэнтаў той супольнасці, што пражывала ў Беларусі да вайны, і ў агульнай колькасці людскіх страт нашай краіны падчас апошняй вайны яны складаюць траціну. Прытым, што найбольш трагічна ў сэнсе захавання памяці аб ахвярах, калі імёны дэпартаваных у Беларусь заходнееўрапейскіх яўрэяў вядомыя паводле спісаў, якія складаліся падчас іх вывазу, то звесткі аб забітых мясцовых жыхарах нацыстамі ніяк не фіксаваліся, і высветліць іх асабістыя звесткі сёння надзвычай складана.

Падыход акупантаў да арганізацыі масавага знішчэння яўрэяў у розных раёнах Беларусі не быў аднародным. У залежнасці ад тэрытарыяльнага падзелу, уведзенага гітлераўцамі, назіраліся выразныя адрозненні ў сродках “вырашання яўрэйскага пытання”. Так, калі ў прыфрантавай зоне, у якую уваходзіла ўсходняя частка Беларусі, яўрэі, як правіла, былі знішчаныя яшчэ ў першыя месяцы вайны, то ў цэнтральнай і захадняй частках краіны, дзе была ўсталяваная цывільная акупацыйная адміністрацыя, яўрэйскія гета дзёндзе праіснавалі да канца 1943 года, што тлумачылася магчымашо выкарыстання іх жыхароў у якасці дармовай работнай сілы для патрэння мехкай эканомікі. Разам з тым, варта адзначыць, што не ўсе яўрэі ішлі на смерць пакарліва і безнадзейна — у некаторых гета дзейнічалі падпольныя арганізацыі,

якія аказвалі супраціў акупантам, рыхтавалі і ладзілі супраць іх паўстанні — у Беларусі вядомыя дзевяць такіх узброеных выступленняў.

Сёння аб трагедыі беларускага яўрэйства нагадваюць памятныя знакі на месцы пахавання ахвяр гітлераўцаў у сотнях беларускіх гарадоў, мястэчак і вёсак. У мясцінах, дзе некалі пакутавалі вязні гета, зноў кіпіць жыццё, і толькі сціплыя мемарыяльныя шыльды нагадваюць аб трагедыях, якія разгортваліся на гэтых вуліцах. Страшны лёс ахвяр нацызму пераплёўся з гісторыяй нават найвядомейшых сёння помнікаў айчыннай гісторыі і архітэктуры — нацысты некалі стварылі гета ў муррах Мірскага і Косаўскага замкаў, знішчылі ці апаганілі яшчэ многія аб’екты нашай спадчыны. Але працэс вяртання памяці працягваецца — адкрываюцца новыя старонкі гісторыі,

з’яўляюцца новыя мемарыялы на месцах трагедыі.

ПАЎСОТНІ ТЫСЯЧ

У лістападзе мінулага года прагучала прапанова аб добраўпарадкаванні месца пахавання ахвяр нацызму і стварэнні мемарыяльнага комплексу на Броннай Гары ў Бярозаўскім раёне, дзе ў 1942 годзе былі знішчаныя больш за пяцьдзiesiąт тысяч чалавек, пераважна большасць з якіх былі яўрэямі, — гэта найвялікшае месца масавага знішчэння ахвяр нацызму ў Брэсцкай вобласці. Трагічная мясціна нядаўна атрымала статус гісторыка-мемарыяльнага месца пахавання, а цяпер вядзецца выпрацоўка канцэпцыі яе мемарыялізацыі з музейфікацыяй.

Абсталёўваюць месца масавага забойства ў лесе каля чыгункі, што вядзе з Мінска да Брэста, пачалі

ў маі 1942 года. Для таго, каб хаваць забітых, тут былі выкапаныя восем ямін даўжынёю каля паўсотні метраў, якія абнеслі калючым дротам, — для гэтага немцы прыцягвалі жыхароў навакольных вёсак, па некалькі соцень чалавек, якім казалі, што ў ямінах будуць захоўваць бульбу. Каб паскорыць працэс, для стварэння ямін ужывалі таксама выбуховыя рэчывы. Месца масавых забойстваў і пахаванняў ахвяр размясціліся на плошчы каля шаснаццаці тысяч квадратных метраў.

Улетку і ўвосень 1942-га на Бронную Гару чыгункай дастаўлялі яўрэяў з гета Брэста, Бярозы, Кобрына, Пінска і іншых навакольных мястэчак. Людзей прымушалі распрагнацца і па калідорах, абнесеныя калючым дротам, гналі да ямін, дзе загадвалі класціся на зямлю і расстрэльвалі, зверху клялі наступны

шэраг ахвяр — і так да той пары, пакуль яміна не была запоўненая цалкам. Пасля расстрэлаў адзенне і адабраныя рэчы ахвяр грузілі ў вываленыя вагоны, якія адпраўляліся назад.

На працягу лета і восені 1942 года на Бронную Гару прыбылі шэсць эшалонаў з вязнямі гэта розных мястэчак Брэсцкай турмы, а таксама адзін — з вязнямі брэсцкай турмы, сярод якіх былі і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцяў, многія людзі паміралі ад невыносных умоў яшчэ падчас транспартавання. Агулам сюды прыбыло сто восемдзiesiąт шэсць вагонаў з вязнямі, і да лістапада 1942 года ў лесе на Броннай Гары было знішчана каля пяцідзiesiąці тысяч чалавек. Судам уравацца падчас расстрэлу ўдалося толькі двум дзясцям з іх, якім дапамагалі схавацца ад катаў мясцовыя жыхары.

НЯСЦЁРТАЯ ПАМЯЦЬ

Але вось у ходзе вайны наступіў пераломны момант, і акупанты пачалі ўсведамляць, што неўзабаве ім давядзецца адступіць з Беларусі. Сляды злачынстваў, якія раней яны чынілі беспакарана і без усякай думкі пра адплату, цяпер трэба было надзейна схаваць. З гэтай мэтай у сакавіку 1944 года ў рамках так званай “Акцыі 1005” гітлераўцы прыгналі сюды сотню савецкіх ваеннапалонных з лагера, што знаходзіўся непдалёк.

Вязні на працягу двух тыдняў раскопвалі і спалывалі трупы ахвяр, перакладваючы іх бярвеннямі ад разабраных лагэрных баракаў. Затым былі расстрэляныя і самі выкапаныя гэтай акцыі, а на месцах, дзе былі магілы, гітлераўцы высадзілі дрэвы, каб канчаткова схаваць праўду пра трагедыю, якая тут адбылася. Пасля выгнання нацыстаў з Беларусі, увосень 1944 года на Броннай Гары былі праведзеныя раскопкі, але на месцы колішніх пахаванняў ахвяр у выніку былі знойдзеныя толькі рэшткі касцей, грошы і асабістыя рэчы расстрэляных.

Першыя два помнікі ахвярам Броннай Гары былі ўсталяваныя ва ўрочышчы ў 1992 і 1994 гадах. А ў 2007 годзе на месцы масавых забойстваў была адкрытая новая мемарыяльная шыльда з надпісам на чатырох мовах — беларускай, англійскай, іўрыце і ідышы. Неўзабаве на гэтым незабыўным месцы мусяць з’явіцца абноўлены мемарыялы, які ў поўнай меры раскрыве гісторыю той трагедыі, якая разгарнулася тут восемдзiesiąт год таму.

На фота: памятныя знакі, якія сёння існуюць на Броннай Гары.

Ад Дэльфаў да Нясвіжа

Для нашай газеты асвятленне вынікаў Дэльфійскіх гульніў ужо не проста добрая традыцыя. Гэта яшчэ і наш, можна сказаць, святы абавязак. Бо, у адрозненне ад значна больш вядомых Алімпійскіх гульніў, дзе ўсё вырашаюць спартовыя якасці ўдзельнікаў, Дэльфійскія гульні з'яўляюцца арэнай для спаборніцтва таленавітай творчай моладзі — пераважна музыкантаў, спевакоў, танцораў. Нездарма ж гэтыя гульні, якія нарадзіліся ў 582 г. да нашай эры, адраджаліся ў XX стагоддзі менавіта як Вышэйшы форум мастацтваў. Сёлета 3-за неспрыяльных умоў маладзёжныя Дэльфійскія гульні дзяржаў СНД праходзілі з 7 па 10 снежня 2021 года ў дыстанцыйным фармаце. Спаборніцтвы былі арганізаваны па 10 намінацыях: фартэпіяна, скрыпка, акадэмічныя, народныя і эстрадныя спевы, народны і сучасны танец, цыркавое мастацтва, народныя і духавыя інструменты.

У ГОНАР ПЕРАМОЖЦАЎ

Ад самага ранку ў Нясвіжскім палацы было шматлюдна. Для ўдзелу ў імпрэзе з усёй Беларусі прыехалі некалькі дзясяткаў удзельнікаў гульніў. А таксама іх настаўнікаў і бацькоў. Бо самыя юныя ўдзельнікі форуму, як падавалася, толькі селі за школьную парту. Для ўсіх гасцей Нясвіжскага замка калектывам музея былі праведзены экскурсіі па экспазіцыі і тэатралізаваны квэст. Пазней у вялікай і светлай тэатральнай зале распачалася галюўная частка ўрачыстасці.

З вітальнымі словамі да ўдзельнікаў мерапрыемства звярнуўся міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатолій Маркевіч. У сваім выступе ён паведаміў, што ў Пятнацятых маладзёжных Дэльфійскіх гульніў сёлета бралі ўдзел 729 высокага ўзросту талентаў ва ўзросце ад 10 да 25 гадоў, якія ўваходзілі ў склад нацыянальных зборных ад 9 краін Садружнасці: Азербайджанскай Рэспублікі, Рэспублікі Армэнія, Рэспублікі Беларусь, Рэспублікі Казахстан, Кыргызскай Рэспублікі, Рэспублікі Малдова, Расійскай Федэрацыі, Рэспублікі Таджыкістан і Рэспублікі Узбекістан. Зборная Рэспублікі Беларусь была прадстаўлена 61 індывідуальным выканаўцам і 10 калектывамі. Наша краіна брала ўдзел фактычна ва ўсіх конкурсных наміна-

14 студзеня 2022 года адбылася сустрэча міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатолія Маркевіча з прадстаўнікамі зборнай краіны, якія ў 2021 годзе прадставілі Рэспубліку Беларусь на Пятнацятых маладзёжных Дэльфійскіх гульніў дзяржаў — удзельніц СНД. У мерапрыемстве таксама бралі ўдзел начальнік упраўлення ўстанова адукацыі Міністэрства культуры Марына Юркевіч і дырэктар Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Нясвіж” Дзмітрый Яшчанка. Месцам, дзе адбылася ўрачыстасць сёлета, стала Тэатральная зала Палаца Радзівілаў у Нясвіжы.

Зміцер ЮРКЕВІЧ, наш кар./
Мінск — Нясвіж — Мінск

цыях: фартэпіяна, скрыпка, акадэмічныя спевы, сольныя народныя спевы, эстрадныя спевы, народныя і сучасныя танцы; цыркавое мастацтва, народныя і духавыя інструменты. Вынікам удзелу Рэспублікі Беларусь стала ўзнагароджанне 33 пераможцаў і 2-е месца сярод дзяржаў — удзельніц СНД.

У сваёй прамове, звяртаючыся да юных пераможцаў, Анатолій Маркевіч падкрэсліў: “Адукацыя ў сферы культуры нашай краіны — гэта сацыяльны інстытут, які стабільна і якасна развіваецца, бо ў нас створаны ўсе ўмовы, якія забяспечваюць дасягненне адукацыі ва ўсіх сферах мастацтва. У Рэспубліцы Беларусь выбудавана трохступенчатая пераемнасць, шматмерная выхаваўчая прастора па прыпынках міжведамаснага ўзаемадзеяння. Ад тых, хто сёння сядзіць за партай або студэнцкай лавай, ад іх

інтэлектуальных поспехаў, творчасці, грамадзянскай актыўнасці, ініцыятывы і адказнасці, то-бок ад вас, наўпрост залежаць канкурэнтаздольнасць на сусветным рынку, інавацыйнае развіццё эканомікі, дабрабыт і сацыяльнае абароненасць грамадзян нашай краіны”.

Пасля была інтэрактыўная частка, падчас якой Анатолій Маркевіч адказаў на пытанні юных талентаў. Затым надыйшоў час урачыстай цырымоніі ўзнагароджвання лепшых вучняў і педагогаў устаноў адукацыі ў сферы культуры.

Падзякі міністра культуры Рэспублікі Беларусь атрымалі вучні і студэнты Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі — Яна Вайцяховіч, Ганна Дарафеева, Крысціна-Марыя Стэфановіч, Ганна Кныш, Фёдар Громаў, Нікан Мазаль, Уладзіслаў Баевіч, Матвей

Міцькавец; Магілёўскіх дзіцячых школ мастацтва № 5 — Варвара Жаркова і № 7 — Маргарыта Белавусава, Крысціна Старасціна; Гомельскай дзіцячай школы мастацтваў № 6 — Дзмітрый Марціноў; Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў — Дар'я Дзянісава; Гомельскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў імя Н.Ф. Сакалоўскага — Настасся Некрашчыц, Алена Жакун, Іван Юрковіч (выпускнік); Бабруйскай дзіцячай школы мастацтваў імя У.У. Алоў-

нікава — Ганна Варанко; Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М.І. Глінкі — Марыя Шыдлоўская; Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў — Сафія Яцэнка, Ірына Іршонак, Алена Кузняцова; Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі — Аляксей Ірдасопаль, Любоў Глазава, Павел Забралоўкі. Атрымалі ганаровыя граматы Веста Цімафеева, якая з'яўляецца салістка Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, узорна-

га тэатра эстрады “Капелька” Мірскага сельскага Дома культуры дзяржаўнай установы культуры “Баранавіцкая раённая клубная сістэма”, і Настасся Іванова, выхаванка Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, узорнай цыркавай студыі “Арэна” дзяржаўнай установы культуры “Гарадскі палац культуры Орша”.

Ганаровыя граматы былі ўручаны і творчым калектывам, якіх прадстаўлялі іх кіраўнікі — Вольга Вяльцо, харэаграфічны калектыв “Вяночак” дзіцячай установы адукацыі “Гомельская дзіцячая школа мастацтваў № 6”; Алена Жаўненка, Заслужаная аматарскі калектыву Рэспублікі Беларусь узорнай цыркавой студыі “Арэна” дзяржаўнай установы культуры “Гарадскі палац культуры Орша”; Вольга Наўроцкая, праект “INHALE” кафедры харэаграфіі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”; Святлана Гуткоўская, ансамбль кафедры харэаграфіі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, Ігар Шувалаў, народны харэаграфічны ансамбль “Алеся” ўстановы адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны каледж мастацтваў”; Дзмітрый Куракулаў, група сучаснай харэаграфіі “ТАД New” установы адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны каледж мастацтваў”, а таксама Карына Філіповіч, канцэртмайстар Гродзенскай дзіцячай школы мастацтваў імя Антонія Тызенгаўза.

Завяршылася сустрэча канцэртнымі нумарамі пераможцаў Пятнацятых маладзёжных Дэльфійскіх гульніў дзяржаў — удзельніц СНД. У выкананні Фёдара Громава, які заняў 1 месца ў намінацыі “Духавыя інструменты” (узроставая група 10-13 год), і канцэртмайстра Ганны Паўлавай прагучаў твор Францішка Краморжа “Фінал з канцэрта фа-мажор для габоя з аркестрам”. А скончыла канцэртную праграму Любоў Глазава, якая заняла 1 месца ў намінацыі “Фартэпіяна” (узроставая група 18-25 год). У яе выкананні прагучалі знамянітыя “Пакуты хаханя” Фрыцыа Крэйслера ў апрацоўцы Сяргея Рахманінава.

Адсюль калектыву газеты “Культура” хочацца пажадаць маладым талентам новых перамог і выказаць падзяку за тое, што годна прадставілі нашу краіну на міжнароднай арэне Дэльфійскіх гульніў!

“Маўчуна” ды ў печ!

Дранікі як нацыянальная каштоўнасць

Італьянская піца, грузінскае хачапуры, японскае сушы, украінскі боршч... Лідарам па вядомасці і папулярнасці сярод беларускіх нацыянальных страў смела можна называць дранікі. Хоць у маштабе планеты яны, можа, і не так вядомы, як згаданыя стравы, і не сталі яшчэ такім славутым брэндам, але працэс ідзе. Напрыканцы мінулага года экспертная група на базе Цэнтра нематэрыяльнай культурнай спадчыны БДУКМ правяла круглы стол і выступіла з рэкамендацыяй па падрыхтоўцы належных дакументаў для надання статусу нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці дранікам і іншым беларускім стравам з таркаванай бульбы. Мяркуецца, што ўжо ўвесну гэтая падзея адбудзецца.

Надзея КУДРЭЙКА

Кожная краіна вельмі цэнніць свае папулярныя стравы і ператварае іх у сапраўдныя нацыянальныя брэнды, надае ім, сярод іншага, статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці. А афіцыйны статус дазваляе ахайна зберагаць традыцыю, ахоўваць яе, вывучаць і нават развіваць, каб было што перадаваць нашчадкам. Усё больш народных абрадаў, рамёстваў і звычай трапляе ў спіс нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь. І вось прыйшла чарга славутых беларускіх дранікаў, у любі да якіх прызнаецца кожны беларус. Гэтак жа як ці не кожны беларус упэўнены, што ведае “адзіны правільны” рэцэпт дранікаў, і з усім імпэтам гатовы даказваць сваю правату. Праўда што, наша краіна славіцца вялікім мноствам страў з таркаванай бульбы, і нашмат больш даўнімі, традыцыйнымі. Але на ролю нацыянальнага брэнда самі па сабе за апошнія дзесяцігоддзі выйшлі менавіта дранікі.

Гутаркі пра тое, што дранікам у якасці адметнай беларускай стравы трэба надаць нейкі афіцыйны статус, ішлі даўно — ідэя, як

кажуць, была на паверхні. Але датычна спісу нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей трэба ўлічваць, што гэта не спіс нацыянальных брэндаў, а спіс захаваных і жывых беларускіх традыцый. І калі экспертная супольнасць вырашыла разгледзець прапановы з абласцей, да справы яна падышла фундаментальна. У згаданым круглым stole прымалі ўдзел спецыялісты з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Нацыянальнай акадэміі навук, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, сярод іх былі Алена Каліноўская — член Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны, Ала Сташкевіч — член Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па пытаннях UNESCO, Тадэвуш Наваградскі — знакаміты і аўтарытэты даследчык беларускіх кулінарных традыцый.

Эксперты абмеркавалі прапановы, падрыхтаваныя рознымі абласцямі Белару-

мясцінах Беларусі яны гатуюцца і да сёння. Для паўнацэннага адлюстравання багацця і разнастайнасці кулінарнай спадчыны, вывучэння працэсаў пераэмнасіі яе сучасных праў і традыцыямі продкаў і стварэння патэнцыялу развіцця прапануецца наступная назва культурнай каштоўнасці: “Стравы з таркаванай бульбы (дранікі, бульбяныя бліны, бабка і іншыя) — традыцыйны прыгатавання і ўжывання”.

Бульбяныя стравы з таркаванай масы, іх колькасць і разнастайнасць — адметнасць нацыянальнай кухні беларусаў. Але разам з тым такія стравы па складзе кампанентаў і тэхналогіі прыгатавання можна параўнаць і з некаторымі стравамі з іншых нацыянальных кухняў Еўропы — напрыклад, з польскай, славацкай, нямецкай. У Беларусі карыстаюцца дзвюма назвамі — дранікі і дзеруны, і абедзве паходзяць ад назвы працэсу — дзерці бульбу на тарцы. Праўда, пры гэтым сустракаецца мноства рэгіянальных назваў, і гэта пры падрыхтоўцы дакументаў таксама будзе ўлічана. Бабка па тэхналогіі прыгатавання блізка да дранікаў, але гатуецца ў закрытым посудзе ў духавой печы і сустракаецца пад назвамі бульбяная каша, таркаванка, маўчун, дзел, агульнік, дранка. Рэцэптаў бульбяных бліноў увогуле шмат.

І статус у гэтай каштоўнасці мяркуецца не мясцовы, а рэспубліканскі, нацыянальны, бо традыцыя ўласціва ўсёй Беларусі. Раней падобны статус атрымлівалі, напрыклад, беларуская саломка і майстэрства выцінанкі. У якасці мясцовых традыцый некаторыя стравы са здробнай на тарцы сырой бульбы ўжо прадастаўлены ў Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей — традыцыйная стравы “Клёўкі з “душанія”, распусьтодзяная ў заходніх раёнах Віцебскай вобласці, бабка і бульбяная кішка з рэгіянальнай кухні аграгарадка Адэльск Гродзенскага раёна. А на сакавіцкім пасяджэнні Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны ў вырабаў з таркаванай бульбы, у тым ліку ў дранікаў, з’явіцца статус нацыянальнай гісторыка-культурнай каштоўнасці.

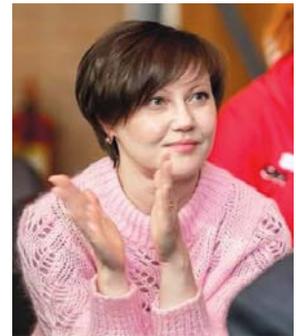
Унікальны для Беларусі Музей беларускага кнігадрукавання, адна з візітовак сучаснага Полацка, захоўвае артэфакты нашай старажытнай, больш чым тысячагадовай гісторыі. Але сам музей — актуальны, жывы, папулярны, напоўнены людзьмі і цікавымі падзеямі, добра прадастаўлены і ў віртуальнай прасторы. Дзякаваць за гэта трэба, канешне ж, супрацоўнікам, якія не проста адукаваныя і дасведчаныя, але і крэатыўныя і натхнёныя ідэямі... І пра ідэі, і пра падзеі мы пагаворым са Славянай ГАУРЫЛАВАЙ, загадчыцай Музея беларускага кнігадрукавання, які ўваходзіць у склад Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка.

Надзея КУДРЭЙКА

— Чалавеку, які ў музеях бывае нячаста, уяўляецца, што гэта тое месца, дзе ціха і спакойна і дзе ад шкляных вітрын веяе не зусім жывой гісторыяй. Але гэта, я так разумею, не пра ваш музей — вы стараецеся не адставаць ад актуальных трэндаў музейнай справы. Дый увогуле гэта ўжо не пра сучасныя музеі, якія хутчэй ператвараюцца ў культурныя, адукацыйныя цэнтры...

— У Музеі беларускага кнігадрукавання за год сярод полацкіх музеяў праводзіцца найвялікшая колькасць экскурсій пасля Сафійскага сабора — у 2021 годзе іх было больш за 700! Але ў сучасным свеце тое, што музей толькі збірае прадметы, апісвае, выстаўляе, а калі прыйдуць наведнікі, і нешта раскажа пра іх, — гэта вельмі прымытны і разуменне дзейнасці музея, самая першая, базавая справа. Акрамя экскурсій у нас, напрыклад, праводзяцца і музейна-педагагічныя заняткі са школьнымі класамі і дашкольнымі групамі, праводзяцца даўно. Як я прыйшла ў музей — амаль пяць гадоў таму, мы з дзючатамі селі і перапрацавалі, абнавілі ўсе праграмы, пастараліся знайсці нейкі цікавы падыход, цікавы погляд на тэму, каб дзіцяй гэта чапляла. Вось узіць, напрыклад, заняткі, прысвечаныя Францыску Скарыну, у Еўропе вучуцься кнігу надрукаваць... Тое самае, што і ў папярочку, што і настаўнік раскажа. А мы прыдумалі пагаварыць пра гэтую постаць з пункту гледжання эпохі Адраджэння, уякую Скарына пачынаюць успрымаюць тэму: як запяляльную гісторыю. І так мы папрацавалі з кожнай тэмай, каб яна стала сучаснай і актуальнай.

Ладзім мы сустрэчы з пісьменнікамі — і сталічныя аўтары ў нас бываць, і мясцовыя. Прэзентавалі, дарчы, і кнігу нашага калегі Валерыя Ледніка, колішняга загадчыка Прыродна-экалагічнага музея, які напісаў раман у жанры фэнтэзі пра ваўкалака часоў Усяслава Чарадзея. Праводзім адкрытыя лекцыі на розныя цікавыя тэмы. З апошняга — цяпер яшчэ працуе часовая экспазіцыя “Смачна есці”, складзеная з унікальных выданняў на гастронамічныя тэмы, і да яе мы падрыхтавалі бясплатную лекцыю археолага з Полацкага ўніверсітэта

Аляксея Коца, аднаго з аўтараў кнігі “Полацкая кухня і яе традыцыі”. Рыхтуючы такую новую выставу, мы адразу прадумваем, а што разам з ёй на гэтую тэму мы яшчэ можам зрабіць. І што мы можам зрабіць, каб людзі даведаліся пра тое, што ёсць такія цікавыя музеі і што ў яго трэба прыйсці, — а для гэтага неабходна выходзіць за сцены музея ў шырокі свет.

— Нядаўна ваш музей атрымаў прэмію на фестывалі аматарскіх фільмаў, што даволі нечакана. Вы яшчэ і фільмы здымаеце?

— Штуршок больш сур’ёзна заняцця засваеннем электроннай сферы нам дала пандэмія. Якраз у 2020-м, калі адзначалася 30-годдзе нашага музея, узнікла ідэя зняць фільмаў пра музейныя прафесіі пад агульнай назвай “НЕФарматнае інтэр’ю: папулярныя пытанні музейшчыку”. Пакуль героямі зняцка былі толькі я — загадчык, старэйшы навуковы супрацоўнік Дзяяна Кашкур і наглядчык Юлія Смірнова. Праект быў настолькі цёплым успрыняты, што мы збіраемся яго працягваць. Вельмі хочацца раскажаць пра тую прафесію, пра якія многія нават не падзяраюць, — а гэта, напрыклад, і музейны рэстаўратар, і захавальнік фондаў, і музейны юрыст, і музейны бухгалтар. На Рэспубліканскім фестывалі аматарскіх фільмаў імя Юрыя Тарчына, які праішоў у Полацку ў снежні мінулага года, наш фільм адзначылі спецыяльным прызам за крэатыўнае раскрыццё тэмы.

— Цяпер многія, калі не ўсе, музеі маюць сайты. Але такіх змястоўных і актуальных, як у вас, накуль няма. Нават не ў самым музеі, а і проста на вашым сайце можна з цікавасцю прачесці час...

— Так, акрамя багатай інфармацыі пра музей, падзеі і экспанаты ў нас ёсць і многае іншае, напрыклад асобны раздзел з назвай “Музейныя хабы”. Там і згаданыя фільмы, і разнастайныя гульні, тэсты і віктарыны: “Будзьма Францыскам Скарынам!”, “Па слядах Гутэнберга”, “Калі чытаеш — кнігу пазнаеш”, “Scriptorium”, “Буквіцы скарына-

Скрыпторый.

Друкарня.

Мэта — выхаванне нацыянальнай годнасці

вых кніг” і г. д. Ёсць нават “Снежны DIY: робім сняжынку сваімі рукамі”, ёсць віртуальны памочнік... Мы намагаліся стварыць як мага больш прыгожы і змястоўны кантэнт. І ён жа для ўсіх, не толькі для жыхароў Полацка — дзякуючы 3D-вандраванню прагуляцца па нашым музеі можа любы, а тэсты і гульні можна і ў школах выкарыстоўваць, і ў сваёй сам’і. Займацца гэтай справай нам самім вельмі цікава!

— Кнігадрукаванне — працэс быццам вытворчы, прыземлены, але ж на самай справе ў вашым музеі захоўваецца тысячагадовая гісторыя беларускага духу. Калі дазволіць сабе трохі патэтыкі — мабыць, наведанне Музея беларускага кнігадрукавання прымушае адчуць гонар за тое, што ты беларус. А жыхары Полацка маюць і яшчэ больш падстаў для гонару.

— Калі ўзяць звычайнага наведніка, які сам па сабе зайшоў у музей, то прайшоўшы па двух паверхах, па ўсіх 15 залах, ён выходзіць узрашчаны — а тут, аказваецца, столькі ўсяго! Аказваецца, у нас, у беларусаў, маецца такое гістарычнае багацце! І ў яго такое пачуццё гонару за нашу спадчыну ўзнікае. Вось самое галоўнае — мы фарміруем гэта пачуццё і сваёй асноўнай задачай лічым выхаванне нацыянальнага гонару. А для палачаніна гэта і ўвогуле асобная тэма, бо так і ёсць — “Ад Полацка пачаўся свет” паводле слоў нашага слыннага земляка Уладзіміра Арлова: ад той жа Ефрасіні Полацкай, Сімяона Полацкага, Францыска Скарыны. І ўсё гэта адлюстравана ў нашым музеі. Сапраўды, большасць экспанатаў — гэта кнігі, і самыя старажытныя ў тым ліку. Але ёсць, напрыклад, і арыгінальная актавая пячатка самой Ефрасіні Полацкай, пячатка, сіснутая ў рукой, — неверагодная па сваёй каштоўнасці і гістарычнай значнасці рэч. Дый увогуле які экспанат ні вады, і ім закладзе на столькі сэнсаў! Па нашым музеі можна хадзіць гадзінамі. Да таго ж у памяшканні былога Богаяўленскага манастыра, дзе мы месцімся, сама аўра вельмі моцная, і экспазіцыя зробленая як твор мастацтва — ёсць рэканструяваны скрыпторый,

дзе сядзіць “манах”, ёсць друкарня часоў Скарыны...

— Я так разумею, што для вас кіраванне Музеям кнігадрукавання — нешта большае, чым проста праца...

— Я нават скажу, што гэта не праца, а мой стыль жыцця. У мяне асабліва і падзелу няма такога, што вось тут працоўны час, а тут хатні. Да таго ж мой муж таксама працуе ў структуры

Экспазіцыя «Жыццё і дзейнасць Францыска Скарыны».

запаведніка — загадвае навукова-інфармацыйным аддзелам, таму ў нас атрымліваецца, што і па-за працай мы пастаняна гаворым пра музей, пра запаведнік. Я ў гэтай галіне ўжо 15-ы год — пачынала ў краязнаўчым музеі, а пяць гадоў таму прыйшла загалчыкам у Музей кнігадрукавання. І сапраўды, тут я адчуваю сябе на сваім месцы, хоць і магу адзначыць, што гэта самы складаны музей для працы, бо ў супрацоўніку надзвычай шырокі спектр абавязкаў. Навуковы супрацоўнік — а іх у нас толькі пяцёра — і навуковай дзейнасцю займаецца, і экскурсіі праводзіць, і фонды камплектуе: збірае і апісвае музейныя прадметы, а яшчэ і заняткі, якія сам жа распрацоўвае, вядзе. А гэта прабуе самых разнастайных ведаў і ўменняў.

Але ў нас увесь калектыў вельмі неабякавы, пастаняна нараджае ідэі — а такая атмосфера моцна спрыяе поспеху справы. Спецыялісты ў нас выдатныя. Вера Ашурова, напрыклад, працуе ў музеі больш за два дзясяткі гадоў і мае такі багаж ведаў, як мала хто. А яшчэ яна так захаплялася і на такой цудоўнай беларускай мове распавядае гісторыі, што цікава любому самаму патрабавальнаму наведніку, — якраз гэтаму я ў яе

вучылася. Вольга Філімонава — з прыроджаным талентам экскурсавода, педагога, і таксама спецыяліст у галіне гісторыка-культурнай спадчыны. Я радуюся такім калегам і раблю ўсё, каб гэтыя два выдучыя навуковыя супрацоўнікі як мага долей працавалі ў нашым калектыве. Ёсць у нас дзве маладыя дзяўчыны. Дыяна Кашкур — наш крэатыўшчык. Акрамя таго, што яна спецыяліст у беларускай гісторыі і зараз вучыцца ў аспірантуры, яна яшчэ і вельмі лёгкая на пад’ём у асаўенні новых інфармацыйных тэхналогій. Якраз з ёй мы працавалі над сайтам і яго багатым напуўненнем, нал сацыяльнымі сеткамі. І дызайнерскія праграмы яна засвоіла: мы самі робім і банеры, і увогуле ўвесь візуальны кантэнт. Ірына Мяховіч — нядаўняя студэнтка, скончыла магістратуру ў Полацкім дзяржаўным універсітэце як гісторык: яе мы пару месцаў там адправілі ў дэкрэтны адпачынак і цяпер чакаем папаўнення ў нашай “музейнай сям’і”, як падчас жартум. І вось гэтай восенню ў нас з’явіўся новы супрацоўнік, які прыйшоў да нас з Полацкага ўніверсітэту і які ў свой час, дарэчы, выкладаў у некаторых з нашых дзяўчат, — Ігар Борнік, кандыдат філасофскіх навук. Ён узбагаціў нашу, так бы мовіць, гістарычна-філалагічную папіру сваім філасофскім поглядам.

— Што ў сёлетніх музейных планах, чым будзеце здзяўляць? У першыя дні новага года свет пакінуў вельмі значны для нашага музея чалавек — славу гісторык, літаратуразнаўца Адам Мальдзіс: мабыць, яго памяць таксама неж будзе ўшанавана.

— На сённяшні дзень мы яшчэ даволі ўсхвалявана перажываем гэтую навіну — а Адама Воспівава называлі хросным бацькам нашага музея, ён вельмі шмат зрабіў для таго, каб гэты музей быў адкрыты менавіта ў Полацку. І, думаю, мы звернемся да родных Адама Мальдзіса з тым, каб нейкі фрагмент назпашанай ім спадчыны, асабліва датычнай Полацка, дастаўся нашаму музею, запаведніку і трапіў у часовую, а мо нават і ў пастанянную экспазіцыю.

Калі казаць пра юбілейныя мерапрыемствы, то новыя экспазіцыі мы звычайна прадстаўляем менавіта да Дня роднай мовы 21 лютага, і сёлета гэта будзе вельмі важная і значная выстава, прысвечаная 140-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа і Янкі Купалы. Адзнаем чым і 1030-годдзе праслаўна на беларускіх землях, і 500-годдзе выдання “Малой падарожнай кніжкі” Францыска Скарыны — а гэта першая надрукаваная кніга на землях нашага Вялікага Княства Літоўскага. Акрамя таго, мы памятаем, што кніга — гэта не толькі аўтар ці выдавец, а гэта і мастак — на канец года плануем зрабіць выставу да 75-годдзя беларускага мастака,

які аформіў мноства кніг, Валерыя Слаўка: можа, і сустрэчу з ім арганізуем, майстар-клас. А яшчэ хачу звярнуць увагу на тое, што мы ладзім і віртуальныя выставы, і іх можна ў любы момант “наведваць” на нашым сайце. Зараз там яшчэ прысвечаныя 110-годдзю Максіма Танка і 210-годдзю Полацкай сьвучай акадэміі — першай вышэйшай навукальнай установы ў межах сучаснай Беларусі.

А яшчэ з запланаваных падзей знаходзіцца б вылучыць тое, што ўвесь год мы будзем праводзіць мерапрыемствы ў рамках інклюзіўнай творчай лабараторыі “Бум! Ага!” — гэта праект па рабоце з наведнікамі дзённага аддзялення для людзей з інваліднасцю: ён выйграў дзяржаўны грант у галіне культуры на 2022 год. Плануюцца і музейныя заняткі і сустрэчы на базе аддзялення, і майстар-класы, і літаратурнае кафе... Канешне, план на гэты год нашмат шырэйшы, але ж пра ўсе падзеі тут не згадэш.

— Вы актыўны чытач нашай газеты і ніколі не шкадуеце лайкаў да нашых публікацый у сацыяльных сетках. Ці сапраўды вас можна назваць прыхільніцай газеты “Культура”?

— Вы ведаеце, каб не ваша газета, мы б, напэўна, мала арыентаваліся ў тым, што адбываецца ў сферы культуры ў межах усёй краіны. Мы выписваем “Культуру”, уважліва яе чытаем, я заўсёды бачу газету на сталах нашых дзяўчат! Зразумела, нам вельмі цікава чытаць пра ўсё, што тычыцца менавіта кнігі, падзей у той жа Нацыянальнай бібліятэцы, мерапрыемстваў, дзе і наш музей прымае ўдзел, але без увагі не застаюцца і ўсе іншыя матэрыялы. Магу сказаць за сябе: мне вельмі цікава чытаць пра мастацтва, мастакоў і тое, што адбываецца ў мастакоўскім свеце. У іншых нашых супрацоўнікаў свае любімыя тэмы. Але ж сапраўды, ваша газета для нас — асноўны канал актуальных навін культуры і любімае выданне.

Хто пра што, а я ўсё пра тое ж. У Магілёве, у шумных кулуарах аднаго з фестываляў тэатральнай самадзейнасці, дзяўчына з адчайнымі вачыма расказвала: “Калі паступала, у камісіі быў Мікіта Міхалкоў. Загадаў: “Здзіві!” Я запальнічкай фіранку падпаліла”. Не важным падалася, паступіла ў навучальную ўстанову тая дзяўчына ці не, галоўным для мяне быў творчы загад: “Здзіві!” Усё правільна! Глядач чакае не рэцыты, а цуда, якое варта калі не ўдасканальваць, дык відазмяняць. Паліць, натуральна, нічога не трэба: у нас і без таго герастратаў хапае. А вось добрым чараўніком работнік культуры і мастацтва адчуваць сябе павінен. Невялічкае ўдакладненне: той работнік маецца на ўвазе, які хоча здзіўляць, а не ездзіць пасярод рабочага дня ў грыбы. “Дзе ж такіх набрацца?” — запытаецца з энкама начальнік аддзела культуры. Пытанне знаёмае, хрэстаматыйнае, можна сказаць, рытарычнае, але не канструктыўнае. Колькасць якасных маладых спецыялістаў залежыць ад якасці клубных ды бібліятэчных мерапрыемстваў, на якіх тыя спецыялісты выхоўваліся з дзяцінства. І ў педагога ідуць тыя выпускнікі, якіх калісьці здзівіла першая настаўніца. Мне, да прыкладу, мае клуб ды бібліятэка нічога цікавага не прапаноўвалі, таму і пайшоў я ў “злыя” журналісты.

Самаакупнасць мары

Яўген РАГІН

Пойдзем далей. Узровень здзіўлення, на якасны “выраб” якога здольныя носьбіты культуры, наўпрост уплывае на добры настрой спажываючай. Адзінкай ягонага вымярэння я б назваў добрую ўсмішку. З рублём яна, безумоўна, не атаясамліваецца. А як тады быць з эканамікай культуры? Банальна, але, каб яна была, трэба ўкладаць у сферу

таіерэй Пётр Пятлеха. Напісала пра гэта загадчык установы Людміла Зарэцкая.

Святкі — гэта 12 дзён ад Раства да Хрышчэння Гасподня. Металдысты Ашмянскага раёна распавялі пра калядныя ўрачыстасці ў Барунах і Міхайлаўчыне. Былі тут цыганка, зарканоша і, натуральна, каза, якую і вадзілі з усім стараннем.

Ёсць у Іванаўскім раёне аграгарадок Тышкавічы. А ў ім — сельская бібліятэка, дзе бібліятэкарка Іна Данілевіч. Менавіта яна са сваімі юнымі чытачамі (першакласнікамі і дашкалятамі) наладзіла падчас Святак інтэрактыўную вандроўку па родным краі. У ход пайшлі кніжкі з карцінкамі, відэафільм “Дзесяць пра Беларусь”, неўтаймоўная фантазія юных грамадзян.

“Напярэдадні Старога Новага года да жыхароў аграгарадка Новы двор, — піша металдыст Свіслацкага раённага металдычнага цэнтра Ірына Русак, — прыйшла “Шчодрая каляда”. Калядоўшчыкі стукаліся ў кожныя дзверы, а гаспадары есцінна і з гасцінцамі іх сустракалі”. Маці, паямаю, перад Шчодрыкамі закупляла кілаграм цукерак, таму і шчадроўшчыкаў у нас звычай шмат было.

Пра каляды ў Вярэйках і Рэплі паведаміла загадчык аддзела народнай творчасці і культурна-дагасувай дзейнасці Ваўкавыскага раённага цэнтра культуры Ларыса Ланіна. Святкавалі тут сям’ямі. Усё правільна: як сустрэнешце Новы год, так яго і правядзеш. Будзем спадзявацца, што ў Вярэйках і Рэплі цягам 2022-га будзе не да суму!

Вельмі эмацыйна піша загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Лідскага раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Дар’я Марцінкевіч пра сус-

грошы. Штосьці з нічога ніколі не атрымлівалася. Вось сельская гаспадарка ў свеце датуецца. Сумы розныя і залежаць ад клімату, колькасці насельніцтва... Культуры, па мамі перакананні, таксама без датачай не абыхіцца. Талент здзіўляць вельмі дорага каштуе. Даю слова, што я першы напішу пра самаакупнасць сельскага клуба, калі заробак яго загадчыка не будзе вылікаць слёз; калі сучасны камп’ютар, мультымедычная сістэма і гукаўзмацняльная апаратура не проста будуць, але і стануць абнаўляльнымі; калі дах ва ўстанове культуры перастане цячы... Мо тады і перастануць знікаць

нашы вёскі?! А пакуль...

А пакуль я шчыра прашу прабацьчанню ў Алены Абрамчык з Дзятлава. Справа вольна чым. У мінулым аглядзе нашай пошты я згадаў ліст загадчыка аддзела інфармацыі і абслугоўвання Дзятлаўскага раённай бібліятэкі Алены Якаўчык пра цудоўнага чалавечка Алену Абрамчык. Алена Рыгораўна, супрацоўнік мясцовага музея, адзначыла 60-годдзе. Вось з гэтым лікам, як мне патэлефанавала аўтарка нататкі, я і нарабіў бяды. Саслепу і нізашто састарэў чалавечка. Страшней памылкі не прыгадаць. Стаў на калені і звязваўся па мабільным з шанонаўнай Аленай Ры-

гораўнай. Яна лёгкі чалавек і даравала. І ўвогуле, як аказалася, спадарыні Абрамчык не да крыўдаў. Яна збіраецца абараняць праект аўтарскай аўтамабільнай экскурсіі па раёне. Ды яшчэ заканчвае другую кнігу пра Дзятлаўшчыну. Першая, да слова, называецца “Дзятлаўскі край. Вядомыя і невядомыя старонкі”. Алена Рыгораўна публікавала далася нам публіцыстычны артыкул пра мясцовую культурную спадчыну. Чакаем з нецярпеннем! Яшчэ раз даруйце, Алена Рыгораўна.

Мяркуючы па пошце, без каляднай тэмы і тэмы Шчодрыкаў нам сёння ніяк не абыхіцца. Мы пер-

На здымках:

- 1 “Тры каралі” ў Ваверцы.
- 2 Юзэфа Старасціна з Геранёнаў і яе капелюшы.
- 3 Лідскі пісьменнік Уладзімір Васыко раздае аўтографы.
- 4 Калядная кампанія са Свіслацкага раёна.
- 5 У Тышкавіцкай бібліятэцы.
- 6 Паэт Іван Русецкі сярод лідскіх чытачоў.

шыя ў свой час напісалі пра абрад “Тры каралі” ў Ваверцы Лідскага раёна. Вось пра што распавяла металдыст Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці Алена Габіс: “Рэканструкцыя была здзейснена на падставе этнаграфічных асабіласцяў гэтай мясцовасці. Каралі — гэта вешчунны, якія прынеслі

Ісусу дары пасля ягонага нараджэння. Дадзены абрад у хуткім часе плануецца ўнесці ў спіс нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцяў Гродзенскай вобласці”.

13 студзеня ў Ашмянскай гарадской бібліятэцы адбыліся калядныя чытанні “Пад чыстым снегам Раства”. У мерапрыемстве браў удзел про-

Скажы мне, што ты чытаеш?

Класіка,
баявік,
любоўны
раман...

трэчу з паэзіяй земляка Івана Русецкага. Падзея адбылася ў гарадской бібліятэцы № 4. “Іван Станіслававіч, — распавядае аўтарка ліста, — выдатны суразмоўца. Таму выпускнікі адзінацатай школы не заставаліся абьякавымі. А аўтар чытаў свае творы пра Беларусь, пра вайну, каханне і прыроду. А потым маладыя задавалі сталема ды мудраму пытанні”.

А класны кіраўнік 9 “Б” класа сярэдняй школы № 11 Ліды Наталля Анашкевіч распавяла пра сустрэчу вучняў з пісьменнікам Уладзімірам Васько. Дарэчы, 2 студзеня Уладзімір Гаўрылавіч адзначыў 85-годдзе... Вельмі літаратурная, трэба зазначыць, сярэдня школа № 11 Ліды.

Тэма ліста Святланы Лугінай, вядучага метадыста па асноўных жанрах аддзела метадычнай работы Іўеўскага цэнтра культуры і волонга часу, распавядае пра Юзэфа Старасціну, якая стала лаўрэатам другой ступені нядаўняга дыстанцыйнага Міжнароднага фестывалю-конкурсу “Арт-парад у Віцебску”. Юзэфа Эдвардаўна — загадчык сектара рамёстваў і традыцыйнай культуры аграгарадка Геранёны Іўеўскага цэнтра культуры і волонга часу. Перамагла яна ў намінацыі “Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва і мастацкія рамёствы”. Гэтым разам яна спляла саламяную вялянчэль. Вельмі шкада, але фотаздымка гэтага ўнікальнага інструмента нам не даслалі. Будзем спадзявацца, што Святлана Лугіна напіша больш падрабязна пра лёс ды творчую лабараторыю вельмі таленавітай саломпяльчельшчыцы Юзэфы Старасцінай.

І зноў пра літаратурны падзеі ды бібліятэчную дзейнасць.

Гэтае мерапрыемства было прысвечана 108-годдзю з дня нараджэння Валянціна Таўлая, пісьменніка і падпольшчыка Заходняй Беларусі. Нарadzіўся ў Баранавічах, але пэўны час жыў на радзіме башкі, у вёсцы Рудаўка на Слоніміччыне. Тут яго памятаюць і любяць. Пра гэта паведаміла метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Слонімскай раённай бібліятэкі імя Якуба Коласа Юлія Васілеўская. “Амаль ва ўсіх слоніміцкіх літаратараў ёсць творы, прысвечаныя зямлю, — распавядае Юлія Васілеўская, — У Слоніме, вёсках Жыровічы і Танькі вуліцы носяць імя Таўлая”.

Пішыце пра цікавае і здзіўляючае, шануюныя чытачы!

Сустрэнемся праз тыдзень.

Закончыўся 2021-ы, і на абанеменце мастацкай літаратуры ў Жодзінскай цэнтральнай гарадской бібліятэцы правялі аналіз чытацкіх прыхільнасцяў мінулага года. І гэта не проста цікаўнасць. Мастацкая літаратура ўплывае на розум, фарміруе маральныя якасці, прымушае думаць, часам забяўляе і паляпшае настрой. Аксіёма для запойнага чытача: без любімых пісьменнікаў і кніг няма любові да чытання. Каб выявіць чытацкія густы, цягам года мы адсочвалі запыты наведвальнікаў для больш якаснага фарміравання кніжнага фонду і, адпаведна, больш якаснага абслугоўвання чытачоў.

Якія жанры падабаюцца нашым наведвальнікам? Траціна абрала гістарычныя раманы і сучасны баявік. Потым ідуць дэтэктывы, любоўныя раманы, сучасная расійская літаратура, замежная класіка, сучасны беларускі творы, руская класіка і паэзія. Немалая частка чытачоў (часцей маладых) любяць фэнтэзі, прыгоды і містыку.

СЕНСАЦЫЯ ГОДА

На выбар чытання, безумоўна, уплывае кінематограф. Не стаў выключэннем і мінулы год. Новая экранізацыя рамана Вячаслава Шышкова “Утрум-рака” (рэжысёр Юрый Мароз) выклікала сапраўдны ажытаж на кніжнай паліцы з гэтым творам. І гэта, скажу без перабольшання, стала сенсацыяй. Раней, шчыра кажучы, мала хто пытаўся пра кніжку, але пасля тэлепраэм’еры яна стала лідарам чытацкага попыту.

Раман Рыгора Ражскага “Калонія нясумага рэжыму”, паводле якога рэжысёр Аляксандр Цабэдзніў серыял, ад лідара адстаў не намнога.

На трэцім месцы раманы Аляксея Іванова “Табол”, Гузель Яхінай “Зулейха расплошчвае вочы”. І ў гэтым выпадку папулярнасці кніжкам дадаў кінаэкран.

АДКРЫЦЦЁ...

Летась нашых чытачоў узяў у палон шведскі пісьменнік Фрэдрык Бакман з яго кнігай “Другое жыццё Увэ”. Не буду пераказваць змест, але ён не пакіне абьякавым любога добрага чалавека. Тут няма страляніны, няма вялікай інтрыгі і неверагодных прыгод. Ёсць лёс старога чалавека, які разумее, што адзінота — не прычына для смерці. Да слова, шведскі рэжысёр Ханс Хольм зняў паводле кнігі фільм. Але ён не такі папулярны, як згаданая вышэй.

Дык вось, адкрыццём для нашых чытачоў стаў Фрэдрык Бакман. З гэ-

тай прычыны цяпер не затрымліваюцца на паліцах і дзве іншыя ягоныя кнігі: “Трывожныя людзі” і “Што мой сын павінен ведаць пра ўладкаванне гэтага свету”.

ЗАГАДКА...

Загадкай года можна прызнаць Стывена Кінга, які даўно трымае палым першынства сярод замежных пісьменнікаў. Кароль жахаў вельмі пладавіты. А чытаюць яго сталья і маладыя. Баюся памыліцца, але твораў на рахунку майстра — некалькі сотняў. І экранізацыя ягоных твораў — безліч. Ну ці не загадка, якую нашы чытачы пастаянна хочучы адгадаць?

НЕЧАКАНАСЦЬ...

Варта пагаварыць аб біяграфічных раманах пра літаратараў. Вельмі важная пісьменніцкая

Уладзімір Караткевіч, Васіль Быкаў, Іван Шамякін, Андрэй Федарэнка, Людміла Рублеўская, Уладзімір Саламаха і многія іншыя склалі шэраг чытацкіх прыхільнасцяў у айчынай літаратуры.

УЦЁКІ АД СУМУ

Літаратура дапамагае схаваша ад сумнай рэальнасці. Гэта своеасаблівы эскапізм як спроба ўцячы ад суму ў больш камфортныя кніжны свет, дзе дабро заўжды

Жодзінскі чытач выбірае кнігу.

Выстава “Каханне праз прызму творчасці беларускіх пісьменнікаў”.

І СЛОВА ПРА КАХАННЕ

70 працэнтаў чытачоў абанемента мастацкай літаратуры складаюць жанчыны. Так што не абясціпі пры камплектаванні фонду без раманаў пра каханне. На першым месцы сярод нашых чытачак — Марыя Мятліцкая, Кацярына Вільмонт, Аліна Знаменская, Ганна Берсенева, Наталля Рошчына. Сярод пісьменніц з замежнымі прозвішчамі папулярнасцю карыстаюцца Лора Бекіт, Даніэла Спіл, Джудзіт Макног. А сярод беларускіх — Наталія Батракова (істотную ролю адыграла сустрэча з ёю ў бібліятэцы), Галіна Пярун, Ганна Клімава, Тамара Лісіцкая, Раіса Баравікова.

КНІЖНЫ СЕРЫЯЛ

Адной з характэрных рыс літаратуры XXI стагоддзя можна назваць яе серыйнасць. Сярод

Бібліятэкар Ірына Хілюціч дэманструе кнігі беларускай пісьменніцы Наталлі Батраковай.

стратэгія. Гэтыя творы запатрабаваныя з той прычыны, што ў біяграфіях вядомых твораў можна знайсці адказы на шматлікія пытанні сённяшняга дня. Тым не менш нечаканасцю стаў чытацкі інтарэс да зборнікаў аповяданняў сучасных пісьменнікаў пра сваё дзяцінства.

З радасцю згадваю зборнік “Вераснёвыя ночы” з 25 аповяданняў беларускіх аўтараў — своеасабліваю анталогію тэмы кахання ў беларускай прозе за апошнія стагоддзі. Вялікі інтарэс да згаданага зборніка стаў, прама скажам, нечаканасцю. Але вельмі прыемнай.

Варта тут дадаць, што

кніг замежных аўтараў не магу не назваць падборку кніг пра Гары Потэра Джаан Роўлінг. Гэтую серыю нашы чытачы пытаюцца часцей за ўсё. На пяці наступваюць раманы пра ведзьмара аўтарства Андэя Сапкоўскага. Ну і, натуральна, “Песня лёду і поляня” Джорджа Р. Р. Марціна, што абумоўлена з’яўленнем кінасерыяла “Гульня тронаў”.

ЗАМЕСТ ЗАКАНЧЭННЯ

Пры выбары кніг многія чытачы кіруюцца перш за ўсё асабістым густам, рэальным і інтэрактыўным грамадскім меркаваннем. Аднак 55 працэнтаў прыслухоўваюцца да бібліятэчных рэкамендацый. Выпадковым выбарам кіруюцца толькі 5 працэнтаў наведвальнікаў. Бібліятэка сёння — адзіны сацыяльны інстытут, даступны ўсім слоям насельніцтва. І наш асноўны абавязак — далучэнне насельніцтва да найлепшых узораў нашай літаратуры.

Ірына ХІЛЮЦІЧ, супрацоўнік цэнтральнай гарадской бібліятэкі Жодзіна Фота з архіва Жодзінскай цэнтральнай гарадской бібліятэкі.

“Пакроў”.

“Спас Нерукатворны”.

Выстава ў філіяле Веткаўскага музея ў Гомелі прадстаўляе веткаўскі абраз з уласных фондаў музея. На гэты раз незвычайна лаканічна: чатыры вобразы, чатыры іканаграфіі: “Пакроў”, “Багародзіца Казанская”, “Мікола”, “Спас Нерукатворны”. Да таго ж абраныя толькі па некалькі ікон са збору: сем “Пакроў”, шэсць “Мікола”, па чатыры выявы “Спасу” і “Казанскай”. Можна сказаць, што гэта канцэпты веткаўскай культуры. Ідэі і факты, якія не толькі разумяюцца, але і перажываюцца. Вобраз і эмоцыя — тыя янцы, якія кладуцца ў аснову, калі будзецца стыль.

“Пакроў” для Веткі — імя храма, асвечанага на землях ВКЛ у 1695 годзе. Ён праславіў само паняцце “Веткаўскай царквы”, “Казанская”, паводле легенды, — чудатворны старажытны абраз, які прынеслі на руках праз цёмныя калужскія і бранскія лясы з Масквы заснавальнікі Веткі...

“Спас Нерукатворны” — першая ікона, адбітак твару Хрыста на палатне. Слаўны па ўсім свеце “Мандыліён”, прыведзенага і вернутага ў стараабрадніцтвае набірае асаблівую сілу. Змагары за ўласную культуру — ці яе семіёткі? І ўжо ў XVIII ст. “Іконамі і кнігамі Веткаўскай царквы ўвесь стараабрадніцкі свет...” Таму “Спас Нерукатворны” прадстаўляе голас мастака-веткаўчана і таямнічы іканапіс.

Самую вялікую разнастайнасць іканаграфічных зводаў прадставіла выява “Міколы” — і ўсе былі запатрабаваныя працавітымі веткаўчана і развітыя старанымі іканапісцамі.

ДЫЯЛОГ

Вялікая Зялёная зала з яе завітрынным “Зазеркальем-Залостроўем” першачаткова вызначыла тэму свайго праектаў: Чалавек і прырода. Артэфакт і стыхія. Любыя экспанаты, апускаючыся ў далзены хранатоп, выбудоўваюць свае паведманні ў семіятным ключы. Ства-

Чатыры вобразы Веткі

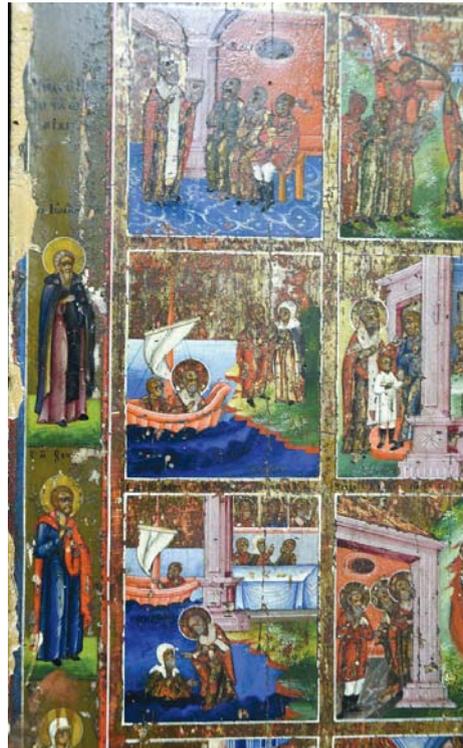
“Пакроў”, “Багародзіца Казанская”, “Мікола”, “Спас Нерукатворны”

рэнне ўласна культурнага тэксту — са стыхійных складніках яго субстанцыі. Здабыццё голасу і ўсхваляваная гаворка — нам сённяшнім — з глыбіні, можа быць, нашага ўласнага неразумня і нематы. Гэта значыць, дыялог. На гэты раз — з іконай Веткі.

Напрыклад, адна сцяна залы пагрузілася ў цёмныя ценявы каларыт глыбокага чорна-зялёнага ашчэння. На ёй — чатыры “Спасы”. Абліччы — з цемры. Так будаваўся сам іканапіс: з колеру хаосу і прыбыцця, са складанага маляўнічага складу, які называецца “санкір” (“Вазьмі чэрвлені і галубца, празелені і вохры, чарніла і крыху кінавары”). З гэтага маляўнічага “вапнога ўладкавання”, прыведзенага і вернутага ў стараабрадніцтвае набірае асаблівую сілу. Змагары за ўласную культуру — ці яе семіёткі? І ўжо ў XVIII ст. “Іконамі і кнігамі Веткаўскай царквы ўвесь стараабрадніцкі свет...” Таму “Спас Нерукатворны” прадстаўляе голас мастака-веткаўчана і таямнічы іканапіс.

АСВЯТЛІЦЬ ШЛЯХ

Гэтую сімвалічную і семантычную тэхналогію паклалі ў аснову экспазіцыі арганізатары выставы. І яе мэта падобная на спосаб старога іканапісца: высветліць, асвятліць шляхі стварэння веткаўскай школы іканапісу... Напрыклад, “Спас Нерукатворны”, у ім бачны прыёмы “лічнога пісьма”. Відаць, што з “жывападобнай выявы” XVII ст., з традыцый Аружэйнай палаты. Аднак і з пасадкай вечавай вольніцы Вялікага Ноўгарада — з яго шчыраццю погляду і пунсвай пульсцай кінавары. З паволжскага

псіхалагізму — але і з беларускай дэмакратычнасці, што ўвайшла ў веткаўскую этнічнасць і сардэчнасць.

Або Залостроўе. Паміж вітрын-слупкоў адкрываецца завітрынная прастора, што дазваляе прэзентаваць у экспазіцыі ўяўлены свет. Гэтым разам — на вобраз мясцовага летанісу: “І тыя слабоды, які прасьветляты гаралы расцэпленыя...”. Банеры ад падлогі да столі павялічылі архітэктурную храмаў, намалюваныя ў веткаўскіх “Пакроўках”, і сыходзіць кулісамі ўглыб. Здаецца, уваходзіць у невядомы горад і ў шматлюдныя царквы, і званыя звоняць... Так веткаўчана

XVIII ст. адчувалі прыгажосць свайго быцця: “На Ветцы жыць добра: мірна і вольна...”

Так, веткаўскі “Пакроў” — першы асвечаны тут у 1695 годзе вобраз Пакроўскай царквы, а праз Ветку праходзіла, па падліках сучасных статыстыкаў, да ста тысяч чалавек у год... Такія вось “Пакроўскія вароты”, з франтонамі храмаў, якія змяняюцца: базіліка Влахерн Канстанцінопаль, старажытнаруская Сафія і ракако, як у Полацкай Сафіі, і класіцызм, і хатні маленькі ўтульны вобраз стараабрадніцкіх маленных. Для нас жа — партал у часе.

“Багародзіца Казанская”.

“Мікола”.

ГАРУСКА ДЛЯ КАХАНАЙ, ШКІПЕРЫ І ПЛЫТАГОНЫ

А што ж “Казанская”? Засяродзімся на самым абліччы Марыі, і на любові веткаўчан апранаць сваю Мадонну: вось рыза кованая, з грабенчыкамі ракаіля, а вось шытая сечаным перламутрам, са жана шклom і каменчыкамі, уся — як вясновы свет, з калярывымі шольпанамі, пакрытымі божай расой... Не было дома без “Казанскай”. І па восні, на халодную лістападаўскую “Казанскую”, вярталіся з далёкіх заробкаў і гароду мужчыны-стараабраднікі: кожны нёс за пазухай калярвовую шаль: шаўковую атласку ці кашаміравую гаруску — для сваёй каханай...

Веткаўскія купецкія слабоды, “якія захапілі ў свае рукі нікі гандлю паміж левабярэжнай Украінай і Беларуссю”... Будайнікі суду на верхах Веткі, Лоева і Радулі, якія, па энцыклапедыі, “забясчвалі суднавым складам Дняпроўскае суднаходства”. Цесляры і муляры, будайнікі, якія ўвасаблялі

мары заморскіх архітэктараў ва ўсіх сталіцах... Суднавыя “атаманы”, шкіперы, капітаны і плытагоны — такі пералік веткаўскіх прафесій робіць зразумелым папулярнасць самага “пушывога” свята — Міколы-шудатворца. Закачыкі — будайнікі і купцы-падрадчыкі будайнічых арцеляў — сачылі, каб і на іконах усе палаты-харомы Міколавых судуаў правільна і пераканаўча выбудоўваны былі, хоць і ў самым мініяцюрным кляіме 32-клеймавага жыццянага абраза. А маракі-рачнікі-воднікі, плытагоны і паромшчыкі, берліншчыкі, лоцманы і капітаны новых, зіхоткіх медзю параходаў усё ж Міколавы абразок наслі. Абраз “Міколы Мажайскага” ў хаце за гонар лічылі мець. Ды і ўсе дзеці, што на рэках раслі, любаваліся кучаравымі хвалямі марскімі і крутабоккімі караблікамі, якія ратаваліся Міколам, а ён жа лёгка ходзіць і па саміх водах... Купцы — тыя мелі ў жыцці Міколы ўзор для праведнага бізнесу — з

сумленнасцю слова і разваротлівасцю дзеянняў: “хуткі памочнік” і гарант крэпасці абяцання!

Яшчэ, мяркуюць, веткаўскі звод — знакаміты “Мікола Адводзчы”. Яго суровы погляд накіроўваўся ўбок, за левае плячо малельніка. Адводзіў дэма-на-беса, адначасова — адводзіў ад бед і смуткаў. І гэты кірунак вачэй святага беспамылкова і парадасальна звязуў старажытны, дахрысціянскі архетып левага і правага, касога і прамога; а таксама — візантыйскі ўзор з трапятлівасцю мігу — у ракурсе аблічча — перад падзеннем Канстанцінопаля... А яшчэ — рытарычны прыём дыялогу Новага часу!

Няпростыя задачы выставы — і тым глыбейшая яе мова, і больш каштоўная яе вынікі. Падобна, дыялог атрымаўся!

Галіна НЯЧАЕВА,
намеснік дырэктара
Веткаўскага музея
стараабрадніцтва і
беларускіх традыцый
імя Фёдара Шклярава
Фота Аляксея СМЫКА.

Дыстанцыя для... конкурсаў, або Для чаго “прыручаць” відэакамеру?

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Дзіцячыя школы мастацтваў: платныя паслугі і праца на перспектыву

ЯК ПРАВЫКАНАЦЬ ПЛАН?

Першае маё тэлефанаванне было ў Клічаў Магілёўскай вобласці. І, як запэўніў мяне кіраўнік мясцовай дзіцячай школы мастацтваў Уладзімір Суравец, летась праца ішла някепска.

Асаблівых праблем у нас на сёння за 2021 год няма, усе планавыя паказчыкі, даведзеныя нам кіраўніцтвам, выкананы, — адзначыў суразмоўца. — Вытрымліваем усе нормы, якія нам даводзіць санстанцыя, размяшчаем навіны пра школу, дасягненні нашых навучэнцаў як у сацыяльных сетках, так і на сваім сайце.

Да слова, яшчэ прыкладна пяць гадоў таму, да абласнога фестывалю-кірмашу працаўнікоў вёскі “Дажынкi-2017”, Клічаўская ДШМ пераехала ў рэканструяваны будынак былой гарадской паліклінікі, а класы ў школе былі ўкамплектаваны ўсімі неабходнымі музычнымі інструментамі. Сёння тут навучаецца больш за 200 выхаванцаў па пяці напрамках — музычная, харэаграфічная, выяўленчая, мастацка-эстэтычная, народная творчасць.

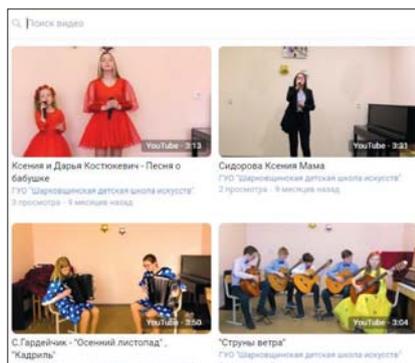
Якепска справы ідуць і ў ДШМ на Гомельшчыне. Так, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Жыгкавіцкага райвыканкама Сяргей Агеевіч, даўні знаёмы “К”, адзначыў, што летась планы платных паслуг для мясцовай ДШМ былі нават павялічаны.

Дырэктар Жыгкавіцкай ДШМ Жанна Гарэлава пацвердзіла гэтую інфармацыю.

— За год мы значна павялічылі аддачу ад платных паслуг і ў выніку выйшлі на паказчыкі 142,4% ад плана мінулага года, — кажа Жанна Гарэлава. — Так што можна сказаць, план мы выканалі і нават перавыканалі. Змаглі гэта зрабіць за кошт канцэртнай дзейнасці, дадатковага набору навучэнцаў. Напрыклад, у мінулым навучальным годзе ў нас вучылася 388 чалавек, а цяпер — 425. Таксама мы павялічылі колькасць падрыхтоўчых груп, а яшчэ выдаём за плату напракат музычных інструменты (акордэон, баян, скрыпка, цымбалы), гэта не надта вялікія грошы — 5 рублёў на месяц на працягу навучальнага года.

Па словах Жанны Гарэлавай, калектыву Жыгкавіцкай ДШМ паспяхова спраўляецца са сваёй галоўнай задачай — падрыхтоўкай адоранай моладзі да працягу профільнай адукацыі. Акрамя таго, многа чалавек пайшло па педагогічным шляху, стаўшы выкладчыкамі дзіцячых школ, музычных каледжаў, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў ды Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. А яшчэ школа праводзіць адкрыты рэгіянальны конкурс дзіцячага мастацтва “Залатая нота Палесся”, прымеркаваны да дня нараджэння знакамітага земляка Уладзіміра Будніка.

Працягваем публікацыю матэрыялаў пра дзейнасць разнастайных устаноў культуры Беларусі. На чарзе — дзіцячыя школы мастацтваў у розных раёнцэнтрах краіны. Навучальныя ўстановы, як высветліла “К”, сёння даволі плённа і зладжана працуюць з навучэнцамі, нягледзячы на пандэмію і шматлікія перашкоды, звязаныя з закрыццём межаў, выкананнем плана платных паслуг і нястачай грошай для стварэння сайтаў. Але пра ўсё — па парадку.

Відэаролікі, размешчаныя на старонцы Шаркаўшчынскай ДШМ у адной з сацыяльных сетак.

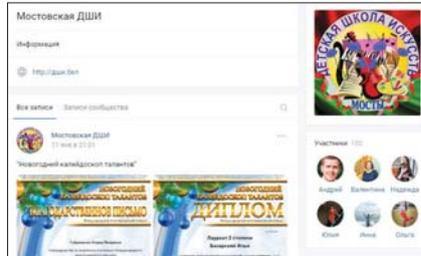

Актуальныя навіны з сайта Лунінецкай ДШМ.

СВЕТ І ЯГО МЕЖЫ

Вядома, шчасце любога настаўніка — у вучнёўскіх поспехах. А для навучэнцаў раённых ДШМ самае вялікае шчасце — перамагчы ў розных музычных конкурсах, як раённага, абласнога, так і рэспубліканскага ды міжнароднага ўзроўня. Праўда, гэтыя конкурсы сёння, у сувязі з пандэміяй, часцяком ладзіцца анлайн ці дыстанцыйна. Таму, як адзначалі ў размове са мной многія кіраўнікі дзіцячых школ мастацтваў, найбольш негатывных аспектаў яны атрымалі ад закрыцця межаў і абмежаванняў узезу ў іншыя краіны ў сувязі з распаўсюджваннем Covid-19. Гаварылі пра згяданні праблемы ў размове са мной і на Міншчыне.

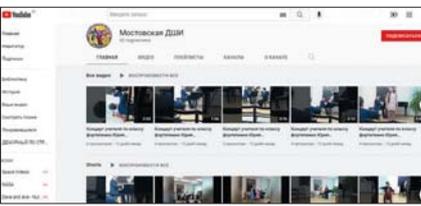
— На жаль, нашы вучні цяпер не могуць паехаць за мяжу, таму, у асноўным, удзельнічаем у шматлікіх конкурсах, якія ладзіцца дыстанцыйна, заваявалі на іх звыш 170 дыпламаў рознага ўзроўня, — паведаміла дырэктар Слуцкай ДШМ Наталія Сапелкіна. — А, напрыклад, надаўна, у снежні, ў Гомелі адбыўся XVIII Міжнародны дзіцячы конкурс “Музыка надзеі”, у якім

Старонка Мастоўскай ДШМ у адной з сацыяльных сетак.

На сайце Слуцкай ДШМ можна знайсці шмат цікавай інфармацыі.

На відэахостынгу YouTube можна знайсці відэаролікі Мастоўскай ДШМ.

узятлі ўдзел больш за 100 чалавек з Беларусі, Расіі і Украіны. Двое нашых навучэнцаў

на названым конкурсе заваявалі дыпламы лаўрэатаў I і II ступені. Па словах Наталі Сапелкінай, у сувязі з тым, што для дыстанцыйных конкурсаў трэба здымаць якасныя відэаролікі, педагогі Слуцкай ДШМ асвоілі як навыкі здымак відэакамерай, так і апрацоўкі атрыманых відэазапісаў. Акрамя таго, гэтыя ролікі размяшчаюць у сацыяльных сетках і на відэахостынгу YouTube. Тое самае адбываецца і з канцэртамі з удзелам навучэнцаў — імпрэзы таксама запісваюцца і дэманструюцца для ўсіх ахвотных у інтэрнеце.

Тое самае робяць і ў Мастоўскай ДШМ, што на Гродзеншчыне. Як кажа дырэктар Мастоўскай ДШМ Алена Маскевіч, навучэнцы ўдзельнічаюць у шматлікіх дыстанцыйных конкурсах (больш за 200 удзельнікаў за мінулы навучальны год), на якіх часта перамагаюць і атрымліваюць дыпламы лаўрэатаў. Напрыклад, нядаўна навучэнка школы Ганна Карпава прыняла ўдзел у VIII Рэспубліканскім конкурсе маладых выканаўцаў “Беларускія таленты”, у якім стала лаўрэатам II ступені.

Настаўнікі выкладваюць відэаролікі на YouTube, у сацыяльных

сетках, на сваім сайце публікуюць разнастайную інфармацыю і актуальныя навіны, а таксама супрацоўнічаюць з мясцовай прэсай — публікуюць інфармацыю пра падзеі школьнага жыцця на старонках раённай газеты “Зара над Нёманам”.

Цікава, што ў Мастоўскай ДШМ план платных паслуг выконваць цяпер значна лягчэй, чым, скажам, два ці тры гады таму.

— Платныя паслугі нам, у сувязі з неспрыяльнай эпідэміялагічнай сітуацыяй, зменшылі, — кажа дырэктар Мастоўскай ДШМ Алена Маскевіч. — Напрыклад, калі да пандэміі гэта было 2600 рублёў на месяц, дык цяпер — 1500-1800 рублёў на месяц. Так што з выкананнем плана платных паслуг спрабуйце спраўляцца, нягледзячы на ўсё цяжкасці, звязаныя з распаўсюджваннем Covid-19.

ДАСЯГНЕННІ — НА ВЫШЫНІ

У прыწყце, сітуацыя, падобная да апісанай, складваецца і ў іншых раённых ДШМ Беларусі. Напрыклад, у Лунінец, што ў Брэскай вобласці, і салісты, і калектывы мясцовай дзіцячай школы мастацтваў працягвалі ўдзельнічаць і ў традыцыйных, і ў дыстанцыйных конкурсах самага рознага ўзроўня. І, натуральна, заваёўваюць узнагароды.

— Акрамя таго, летась было прысвоена званне “ўзорны” нашаму дзіцячаму хору “Созвучье”, — адзначыла “К” дырэктар Лунінецкай ДШМ Вольга Белавус. — Так што 2021 год мы, можна сказаць, закончылі на высокай, мажорнай ноте.

Згаданы дзіцячы хор, да слова, стаў нядаўна пераможцам двух конкурсаў — VI Міжнароднага фестывалю мастацтваў «BYFEST» (Мінск) і IV Міжнароднага дыстанцыйнага шматжанравага фестывалю “Белавеская зорка” (Брэст). А ў самой дзіцячай школе мастацтваў Лунінецкай ДШМ, 22 снежня, прайшоў раённы фестываль юных выканаўцаў на акадэмічным напрамку (фартэпіяна, скрыпка, акадэмічныя спеўны).

Як адзначыла Вольга Белавус, у Лунінецкай ДШМ ёсць свой сайт, а таксама ўстанова прысутнічае ў сацыяльных сетках, ёсць размяшчана актуальная інфармацыя пра школу. Да таго ж, па словах дырэктара, самі выкладчыкі ДШМ актыўна выкладваюць звесткі і навіны пра сваю дзейнасць на асабістых старонках у сацыяльных сетках.

А вось у Шаркаўшчынскай ДШМ, што на Віцебшчыне, свайго сайта пакуль што няма. Разам з тым, уся інфармацыя пра школу размяшчаецца ў сацыяльных сетках, а таксама на старонках раённай газеты “Кліч Радзімы”.

— Як, мабыць, і іншыя школы мастацтваў Беларусі, мы актыўна ўдзельнічаем у многіх дыстанцыйных конкурсах, — адзначыла ў размове са мной намеснік дырэктара Шаркаўшчынскай ДШМ Таццяна Райкевіч. — А таксама зусім нядаўна, у снежні, зладзілі ўжо ў пяты раз адкрыты рэгіянальны фестываль ансамблевай музыкі “Радуга созвучий”, у якім, акрамя нашых навучэнцаў, удзельнічаюць канкурсанты з Браслаўскага, Глыбоцкага, Мёрскага раёнаў Віцебскай вобласці. Сёлета, праўда, было менш удзельнікаў, чым звычайна: шкада, што не бралі ўдзел госці з Лівыі і Латвіі, якія раней да нас часта завітвалі. А вось з Расіі нам змаглі прысласць свае матэрыялы для ўдзелу ў конкурсе, чаму мы былі вельмі рады.

Што ж, нават невялікі агляд дзейнасці некаторых ДШМ краіны наглядна паказвае, што праца ў іх ідзе сваёй хадой, не спыняючыся перад перашкодамі. Не варта і казаць, што неспрыяльная эпідэміялагічная сітуацыя — гэта не прычына сядзець склаўшы рукі, а сваёсабылі выклік часу, якому можна з поспехам супрацьстаяць. Што, як бачна, і робяць кіраўніцтва, выкладчыкі ды і самі навучэнцы раённых дзіцячых школ мастацтваў.

Песня сяброўства

У першым томе фундаментальнага даследавання “Усе беларускія фільмы” пра лёс стужкі “Песня сяброўства” (1940 г.) напісана: “Фільм на экраны не выходзіў”.

Што за нагода? Чаму? Хто забараніў выхад? Ці хто перашкодзіў?

Паглядзеў карціну, пачаў дазнавацца пра яе загадкавы лёс: аказваецца, гэта —

ГІТЛЕР САРВАЎ ПРЭМ’ЕРУ БЕЛАРУСКАГА ФІЛЬМА

Што пра карціну даводзіць той жа 1-ы том кінадаследавання? З заключэння Дзяржфільмафонду СССР (1940): “Типічны для буржуазнай камедыі штампаваны сюжэт. Легковеснасць і схематызм абразов определілі неўдачу фільма”.

Пытанне: як магла “опредэліцца неўдача”, калі карціна не выйшла на экраны? Калі яе, акрамя некалькіх цётчак — захавальніц фондаў у белых халатах і пальчатках, ніхто не бачыў?!

І яшчэ: што дрэннага, адмоўнага ў папулярных у глядача касавых камедыях кіштату “У джаве толькі дзяўчыны”, “Рымскія вакацыі” ці “Джордж з Дзінкі-джаза”.

Але сціплую карціну “Песня сяброўства” дабівалі і праз сорак год!

Кіназнаўца Вадзім Смалва ўласцівай яму жорсткасці і катэгарычнасці ў 1980 годзе пісаў: “Карціны “Жатва” і “Песнь о дружбе”, законченныя в самый канун войны, оказались весьма средними по своему уровню и далёкими от острых проблем действительности. В час суровых испытаний они не могли принести существенную пользу для мобилизации духовных сил народа, а в послевоенный период по своей проблематике оказались настолько устаревшими, что не представляли никакого интереса для зрителей”.

Тут міжволі ўзнікае пытанне: а якія фільмы ў даваенны час узнімалі “острыя праблемы дзейнасці”? “Волга-Волга”? “Багатага нявеста”? Ці, можа, “Маё каханне”?

Згадзіцца можна, бадай, з апошнімі папрокам... Хаця і тут: якая цікаўнасць, скажам, ужо ў пасляваенных фільмах “Добрай раніцы” або “Пасялі дзяўчаты лён”?

Няшчасны лёс фільма крыецца ў часе яго нараджэння: “...самыі канун войны”. Таму ні ўсеагульнай гучнай прэм’еры, ні рэкламы, ні ўсеагульнага пракату, ні масавага друку вялікай колькасці копіі на ўвесь СССР, а — забыццё... Пасля вайны — ужо іншая эпоха, іншыя густы кінагледачоў, іншае ўспрыманне.

Але ж цікаўнасць да “Песні сяброўства” менавіта сёння ёсць — ну хаця б як да дакумента тае эпохі, як да мастацкага адлюстравання падзеі, значнай у тая гады!

Як аўтара і вядучага дзесяціі перадач праекта тэлеканала БТ-3 “Кіно май краіны” (2019), прысвечанага 95-годдзю нашай кі-

настуды, мяне запрасілі адкрыць адзін з праглядаў кінафестывала “Лістапад-2021” і прадставіць даўнішою стужку “Песня сяброўства”.

І вось пра што я дазнаўся з першага ж папярэдняга прагляду.

Здзівілі адразу ўступныя шітры: адзін з рэжысёраў — Сяргей Сплашноў, адзін з апэратараў — Георгій Удавенкаў. Абодвух я добра ведаў, пад кіраўніцтвам абодвух працаваў!

Сяргей Іванавіч ставіў фільм “Нашы судзізі”, на якім летам 1957 года я працаваў памочнікам рэжысёра. Гэта быў нейкі размыты, не акрэслены жанр: “лірычная камедыя”, як і даваенная “Песня сяброўства”, як і наступны пасля

“Нашых суседзяў” фільм Сплашнова “Цешча”.

А Георгій Якаўлевіч пасля “Песні сяброўства” неўзабаве з кінакамерай “Аймо” са спружынным механізмам і касетай са стужкай усюго на тры хвіліны стаў у штабсоўны шэраг франтавых апэратараў, з якіх, здымаючы баявую кінахроніку, загінуў кожны чашчёрты. А ў 1956-м ён здымаў каляровы мастацкі фільм “Міколка-паравоз”, на якім я працаваў памочнікам кінарэжысёра Льва Голуба: рабіў першыя крокі свайго “жыцця ў мастацтве”.

Руская назва фільма “Песнь дружбы” — менавіта не “песня”, а “песнь”: гучыць былінна, эпічна, як у Пушкіна “Песнь о

вешем Олеге”! Трэба было чакаць ад фільма хаця б нейкага абагульнення... Але ніякага не велічкая “песнь”, ніякага не “сяброўства”.

Застаецца толькі здагадацца, можа, задумвалася наша “Песня...” як адна з серыі карцін пра сваю ўласную дэкаду мастацтва, што павінна была стварыць кожная саюзная рэспубліка па аднолькавай схеме: падрыхтоўка і правядзенне ў Маскве нацыянальнай дэкады? Але да Беларускай ССР прайшлі ўжо дэкады Кіргізкай, Армянскай, Узбекскай, Грузінскай саюзных рэспублік, аднак кінакар-

каны фільма, запрасілі Самошнікава — музыканта ўдэсаўскага джаз-аркестра, які запомніўся з мітусні ў камедыі “Вясёлыя хлопцы”. Усе — не з Беларусі.

У гэтым фільме ўжо нараджалася тэндэнцыя, якая замацавалася ў пасляваенных гады: не здымаць у галоўных ролях беларускіх актёраў, ссунуўшы іх на эпізоды. Гэта не ўласціва было ні кінематографам Прыбалтыйскіх рэспублік, ні Закаўказскіх, ні Сярэднеазійскіх...

Апроч задач фінансавага прыбытку з пракату — усяляк зацікавіць глядача прыгажосцю актёраў, забытымі сюжэтамі, музычнасцю, жахамі, — кіно яшчэ выконвала своеасабліваю агітацыйную функцыю. Узгадайце, колькі нашых і замежных карцін пераконвалі ўдзельнічаць

у латарэях: персанажы выпадкова набывалі квіток, на якія выпадаў мільённы выйгрыш, — і становіліся шчаслівыя. А беларускі фільм “Дзяўчына спяшаецца на спатканне” агітаваў цаніць дакумент падчас кампаніі пашпартызанцы ў СССР.

Карціны “Музычная гісторыя” з “народнымі талентам” — шафёрам у выкананні Сяргея Лемешава, “Волга-Волга” з музыкамі-самародкамі “з народа” ў асобах “дзядзі Кузі” і “цёці Пашы” заклікалі да ўдзелу ў мастацкай самалэйнасці.

А была і яшчэ задача ў кінематографа: ухваленне, ганарлівасць. Тая ж “Волга-Волга” дэманстравала толькі што прарыты, пабудаваны з шыкоўнымі рачнымі вакаламі і шлюзамі канал Масква — Волга. Асноўныя падзеі стужкі “Свінарка і пастух” адбываюцца на Усеазіяўнай сельгасвыстаўцы, пазней ВДНГ, — дасягненні, дасягненні!

Народная самалэйнасць і гонар, ухваленне народных мас-

цін пра іх на нацыянальных кінастудыях не здымалі.

А што ж беларусы?

Як з экранна загаварылі персанажы, у мяне другое здзіўленне: размаўлялі па-беларуску! А па нізе экранна надпісы — на рускай мове.

Помалкі здымаліся спрэс рускамоўныя артысты, значыць, была пераагучка, значыць, фільм з рускімі шітрамі прызначаўся на ўсеагульны экран — так рыхтавалі для паказу па СССР усе карціны вытворчасці нацыянальных студыяў.

Актёрская каманда — усе чужыя: піцёрскі Васіль Меркур’еў, са Сталінградскага драмтэатра — Глухаў; масквічы — папулярны талды Іван Кузняцоў, таўстун Іёна Біі-Бродскі, вядомы па “Шукальніках шчасця” Шлёма. Нават на бязмоўны эпізод акампланіятара, што літаральна мільгануў у

тацкіх талентаў сталі мэтай, асноўнай тэмай фільма “Песня сяброўства”.

Тэрмін Дэкады мастацтва БССР пераносіўся ў трэці раз: з верасня 1939-га ў сувязі з вызваленчым паходам Чырвонай арміі дзеля ўз’яднання Заходняй Беларусі (таксама і Заходняй Украіны) з Усходняй; з лістапада 1939-га ў сувязі з савецка-фінскай вайной; і вось, урэшце, трэці тэрмін: 5—15 чэрвеня 1940-га.

Стужка — па сутнасці, фільмаканцэрт — бы ўзнаўляла, звязвала ўзгаданым “штампаваным сюжэтам буржуазнай камедыі” парыхтоўку моладзі да дэкады і яе праходжанне.

Каштоўны вынік: лепшыя нумары адразу па заканчэнні дэкады ўлетку 1940-га былі знятыя на кінастужку: дует з оперы “Міхась Падгорны” ў выкананні Рыты Млодэк і Арсена Арсенкі, чатыры нумары Дзяржаўнага джаз-аркестра БССР пад кіраўніцтвам і пры ўдзеле трубача-віртуоза Эдзі Рознера — гэтыя нумары існавалі асобна, іх бы пяпер кваліфікавалі як кліпы.

А вось два адзнятыя нумары ўключылі ў фільм “Песня сяброўства”.

“Танец куранят” паставіў талды ўжо славуты балетмайстар Касяня Галійжоўскі: маці-куруца — балерына Малахава, кураняты — выхаванцы харэаграфічнай вучальні; дзеці на экране ці на сцэне — заўсёды “цеплафікацыя” залы.

Песню “Нам прыслала Масква падкрэпленіе” выконваў хор вёскі Вялікае Падлесце, якая ўсяго за дзевяць месяцаў да дэкады адышла ад панскай Польшчы і ўлілася ў склад Беларускай ССР. Зразумела, што ў сялян проста не магло быць песень аб Сталіне, партыі, Чырвонай арміі — адкуль?! Але для ўспрымання спеваў расійскімі слухачамі тэкст склаў на “трасянцы” кіраўнік хору Генадзь Цітовіч, які яго і адкрыў.

Роўна праз год і адзін тыдзень пасля заканчэння дэкады на Беларусь пасыпаліся бомбы: пачала Вялікая Айчынная вайна. Прэм’ера фільма, яго памнажэнне і ўсеагульнае пракату былі сарваныя фашыстамі. Яўфы з бляшанкамі кантрольных копіяў так і засталіся на далёкіх паліцах фільмаховішча.

Рупліваасць арганізатараў кінафестывала “Лістапад-2021” сціпла беларуская карціна праз 81 год бышчам выплыла з небыцця, і я выканаў місію: прадставіў яе на фестывалі.

Моладзь запамінала залу. Гэта былі, па сутнасці, першыя глядачы фільма “Песня сяброўства”.

Перакананася на гэтым прыкладзе: не толькі рукапісы не гарыць ды напісанае застаецца, але і адзнятае.

Надзея КУДРЭЙКА

Брэнд УНОВИС: ад манеты да табурэткі

Ідэя пра выпуск памятнай юбілейнай манеты ўзнікла яшчэ на этапе планавання мерапрыемстваў па адзначэнні 100-годдзя мастацкага авангарднага аб'яднання, створанага Казімірам Малевічам у Віцебску ў 1920 годзе. У цэнтры планавання быў Віцебскі цэнтр сучаснага мастацтва і ягоны Музей гісторыі Віцебскага мастацкага народнага вучылішча, які з'яўляецца цэнтрам захоўвання памяці пра УНОВИС у Беларусі. Святкаванне 100-гадовага юбілею прайшло на дзяржаўным узроўні і адзначылася гучнымі мерапрыемствамі і выстаўкамі, міжнароднай навуковай канферэнцыяй, выходам дакументальнага фільма, спецыяльным нумарам часопіса “Мастацтва” і г. д. Сярод іншага з'явіўся цэлы шэраг прадукцыі з сімваламі УНОВИС, у тым ліку сумесна з “Белпоштай” ва ўжытак быў выпушчаны юбілейны канверт. Юбілей падтрымаў і Нацыянальны банк Рэспублікі Беларусь.

Працэс вырабу манет няўткі. Памятныя манеты — гэта твор мастацтва, і спачатку над ім працуюць прафесійныя мастакі і дызайнеры. Зразумела, што ў выпадку з манетай, прысвечанай юбілею супраматычнага мастацкага аб'яднання, чые ідэі рэвалюцыйна паўплывалі на далейшае мастацтва XX стагоддзя, стаяла задача зрабіць твор, адпаведны авангарднаму духу УНОВИС. Дызайнер Нацыянальнага банка Аксана Навасёлава паставілася да задачы адказна, праца ішла не адзін месяц, разглядаліся самыя розныя варыянты, і вынік можна назваць па-спяховым. Як раскажае дырэктар Віцебскага цэнтра сучаснага мастацтва Андрэй Духоўнікаў, у аснову вобразнага рашэння была пакладзена ідэя, што з'яўленне УНОВИС у Віцебску быццам запусціла “кругі па вадзе” — ад УНОВИС пайшлі кругі ўплыву на ўсё сучаснае выяўленчае мастацтва, мастацтва дызайну, тыпаграфіку і нават архітэктру. І на манете мы можам бачыць гэтыя кругі. У цэнтры, зразумела, квадрат, для якога быў абраны чырвоны колер: эмблема УНОВИС — квадрат у крузе, і манета, такім чынам, яе ўвасабляе. Асноўны фон — чорны. Чорны, чырвоны, белы — знакавыя колеры УНОВИС. У кругах напісаны прозвішчы ўдзельнікаў віцебскага аб'яднання, пачынаючы, натуральна, ад Казіміра Малевіча. Існуе розныя спісы членаў аб'яднання, але ў гэтым выпадку быў выкарыстаны спіс, складзены ўнівасаўцам Лазарам Хіджелем, які палі саў стаў суветна славутым архітэктарам — першым супраматычным архітэктарам, як яго прынята называць.

На гэтым тыдні адбылася доўгачаканая падзея — памятная манета, выпушчаная Нацыянальным банкам Беларусі да 100-гадовага юбілею УНОВИС, паступіла ў продаж. Афіцыйна ў зварот яна была ўведзена напрыканцы яўнага года 18 студзеня ўжо гэтага года 999 экзэмпляраў сярэбранай манеты з назвай “Выяўленчае мастацтва. Авангард. УНОВИС” змагі нарэшце трапіць у рукі калекцыянераў і ўсіх зацікаўленых. Акрамя значнасці самой тэмы, якой манета прысвечана, акрамя яе мастацкіх і дызайнерскіх якасцей, увагу на сябе звяртае і такі момант: гэта першая ў нашай краіне манета з QR-кодам. Як яшчэ ў Беларусі брэндзіруецца тэма УНОВИС, паглядзім на прыкладзе дзейнасці Віцебскага цэнтра сучаснага мастацтва і яго сувенірнай паліткі.

Авангард азначае “быць першым”, і юбілейная манета ўжо XXI стагоддзя з поўным правам таксама можа называцца авангарднай дзякуючы ідэі з размяшчэннем на ёй QR-кода. “QR-код — гэта квадрат, эмблема УНОВИС — квадрат у крузе, усё супала”, — адзначае Андрэй Духоўнікаў. І гэта дзейсны QR-код — ён вядзе на старонку на сайце ВЦСМ, прысвечаную 100-годдзю УНОВИС.

Сярэбраная манета “Выяўленчае мастацтва. Авангард. УНОВИС” наміналам у 20 рублёў і дыяметрам у 38,61 мм адкачанена Казастанскім манетным дваром тыражом 999 экзэмпляраў. Памятныя манеты не могуць мець вялізны тыраж, бо кошт ім надае і іх нешматлікасць, а з продажу яны знікаюць звычайна вельмі хутка. Манета, прысвечаная УНОВИС, сярод іншага і як канцэптуальны, яркі твор сучаснага мастацтва, вельмі хутка, трэба думаць, стане сапраўдным рарытэтам. А слава УНОВИС — суветна. Чакаецца яшчэ паступленне другой аналагічнай памятнай манеты, але ўжо медна-нікелевая, наміналам у 1 рубель і з трохі большым тыражом — 1699 штук. Дырэктар ВЦСМ Андрэй Духоўнікаў здолеў набыць сабе

некалькі сярэбраных манет, і плануецца, што ў Музеі гісторыі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча будзе зладжана прэзентацыя, каб усе цікаўныя змагі пабачыць рарытэт і патрымаць у руках.

Якраз Андрэю Духоўнікаву належыць фраза, што ў ВЦСМ апошнімі гадамі вядзецца актыўнае брэндзіраванне УНОВИС: “Мы імкнемся да таго, каб гэты брэнд асацыяваўся з Віцебскам, з Беларуссю, з нашым музеем, мы яго развіваем і можам пахваліцца пэўнымі поспехамі”. Цяпер ужо нікому не трэба тлумачыць, што такое мерч (тавары з сімваламі) і якое значэнне для любога прадпрыемства, установы, музычнай групы, выдавецтва, музея, галерэі і г. д. мае папулярнасць

ўласнага брэнда. Як і кожны паважаючы сябе музей, Музей гісторыі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча мае ўласны мерч — сувенірную прадукцыю з выкарыстаннем унівасаўскай і ўвогуле супраматычнай сімволікі і тэматыкі. І да гэтага пытання ён палішоў канцэптуальна і прадумана. Да статкова адной лічбы: у музеі па адрасе Шагала, 5а, можна набыць 44 віды сувенірнай вырабаў! А ў віды ёсць яшчэ і папды.

Музей гісторыі Віцебскага народнага мастацкага вучылішча калісьці ствараўся як “музей новага тыпу”: галоўны экспанат тут — сам музей, яго мастацкая і сюжэтная, так бы мовіць, канцэпцыя. І калі праект рэканструкцыі будынка яшчэ толькі распрацоўваўся, ужо

прадумвалася гісторыя з будучымі сімваламі. Зразумела, УНОВИС мае свой сімвал — квадрат у крузе, але хацелася займець сімвал і ўласна музея. І цяпер гэта самы просты, традыцыйны, пашарпаны табурэт. Дызайнер музея Аляксандр Вышка, распрацоўваючы ўнутранае аздабленне і мэблю, стварыў цэлы шэраг такіх белых табурэтаў з намаляванымі квадратам ці нейкім адпаведным надпісам. І самым адметным сувенірам музея сталі маленькія аналагічныя табурэты — памерам ад 4 да 15 сантыметраў. І яны, канешне, узніклі невypadкова. Бо такія ж самыя па-рознаму размяляваныя табурэты прысутнічаюць на многіх гістарычных фотаздымках з вучылішча, фотаздымках з удзельнікамі УНОВИС.

Канешне, куды ж і без віцебскага трамвайчыка і згадкі пра супраматычныя трамвай 20-х гадоў мінулага стагоддзя! Сучасныя сувеніры створаны паводле той старадаўняй формы трамвая. І трамвайчыкі гэтыя таксама розных памераў і відаў, ёсць і магнішкі, ёсць і больш маштабныя — скажам, ключніцы ці яшчэ што. Дарчы, табурэтакі і трамвайчыкі можна набыць толькі ў памяшканні музея па адрасе Шагала, 5а. Але ёсць адна асаблівасць: канешне, і сам будынак вучылішча, і УНОВИС маюць непасрэднае дачыненне да Марка Шагала, але шагалаўскую тэматыку ў гэтым музеі стараюцца практычна не выкарыстоўваць — у Віцебску ёсць і асобны ўстанова, прысвечаны Шагалу, і ў іх свае інтарсы з пункту гледжання мерча.

Музей супрацоўнічае з віцебскім дызайнерам і майстрам сувенірнай вырабаў Аленай Івашчанка — яна прыдумляе і трамвайчыкі, і супраматычныя завушніцы, бранзалеты, ключніцы, бірулькі і многае іншае. Супрацоўнікі музея і яго дызайнер удзельнічаюць у распрацоўках ідэй і заказваюць іх у асабленне Алене Івашчанка. Заразца, што з цягам часу нейкія пазівы знікаюць, бо не карыстаюцца попытам, а нейкія, наадварот, з'яўляюцца. Так, адзін сувенір з'явіўся менавіта па патрабаванні наведнікаў. У Музеі ёсць найдметнейшы экспанат, які выклікае ў наведнікаў назменную цікавасць, — канструктар, зроблены паводле малонка Давіда Якерсона: на белым табурэце баяла чалавечая постаць футурыстычнага выгляду, сабраная з прамавугольных дэталюў па прынтцыпе канструктара на магнішках. Дык вось, з'явіўся і аналагічны сувенір, натуральна, значна паменшаны ў памерах — супраматычны канструктар, і кожны сам можа сабраць гэтага чалавечка альбо нешта іншае. Сувенір з унівасаўскай сімваламі знойдзецца па любым кошце: ёсць і самыя танныя, такія як аловачкі, блакношкі, магнішкі з мальбертам і карцінамі мастакоў — ад Малевіча да Эль Лісіцкага, а ёсць і больш дарагія, вырабленыя нават з выкарыстаннем напалішчавых камяняў — і такія могуць каштаваць і 50 рублёў, і 70. Самае рознае, але ўсё — супраматычнае, і ўсё — не “шпіротробоўскае”, а з адпаведным духам авангарднага аб'яднання. Ужо чатыры гады наведнікі музея маюць магчымасць унесці пасля экскурсіі дадому нейкія экзэмпляры сувеніраў, і робяць гэта вельмі актыўна. Для музея, такім чынам, гэта не проста сімвалічны занятак і не толькі брэндзіраванне тэмы, але і добры дадатак да пазабоджэтных сродкаў, якія можна выкарыстоўваць на іншыя цікавыя праекты і развіццё музея.

Фота Аксана НАВАСЁЛАВА і Алены ІВАШЧАНКА.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Новы выставачны корпус
К. Маркса, 24

- "Рух зямлі". Да 13 лютага.
- "Выратаваныя мастацкія каштоўнасці". Творы старажытнабеларускага, рускага і еўрапейскага мастацтва XVII–XX стст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, якія прайшлі рэстаўрацыю за 2010 – 2021 гг. Да 13 лютага.

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63
(экспурытнае бюро)

- Выстава "Юрый Карачун. Да 90-годдзя з дня нараджэння. Акварэль, малянак, жывапіс". Да 31 студзеня.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Старажытнабеларускае мастацтва;
- Мастацтва Беларусі XIX ст.;
- Мастацтва Беларусі XX ст.;
- Рускае мастацтва XVIII–XX стст.;
- Мастацтва Еўропы XVI–XX стст.;
- Мастацтва краін Усходу XIV–XX стст.;
- 50 шэд'юраў.

Выставы:

- Выставачны праект "Перадзвіжнікі. Рэалізм. Асвета. Бізнес". Да 23 студзеня.
- Выставачны праект беларускага жывапісца **Ляніда Васільевіча Хобатава** (нар. 1950). Да 30 студзеня.
- Выстава творчых работ вучняў гімназіі №75 г. Мінска імя П.В. Масленікава "Чароўных імгненняў зімі". Да 1 лютага.
- Выставачны праект "Час цыклонаў". Жывапіс і графіка Галіны Нячаевай, прымеркаваная да юбілея аўтара. Да 29 лютага.
- Інтэрактыўная экскурсія "Якога колеру зіма" (для дзяцей 6–12 гадоў). Па 28 студзеня. Для арганізаваных груп па папярэдням запісе.
- Таматычная экскурсія "Самыя-самыя..." (6+).
- Таматычная экскурсія "Міфы старажытнай Грэцыі і Рыма" (10+).
- Аўтарская экскурсія "Мінск у музеі" (16+).
- Экскурсія "Жаночы партрэт" (16+).
- Дзіцячая таматычная экскурсія "Віды і жанры ў выяўленчым мастацтве" (6–10 гадоў).
- Дзіцячая таматычная экскурсія "Казкі Усходу" (10+).
- Інтэрактыўная экскурсія "Як уладкаваны музеі" (6–10 гадоў).
- Інтэрактыўная экскурсія "Маленькія эксперты" (6–10 гадоў).
- Інтэрактыўная экскурсія "Гульня ў нацюрморт" (8–11 гадоў).

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 358 88 78
Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
- Культура і мастацтва першай паловы XIX ст.
- Спектакль тэатра ценяў "Сядзібны прывід". Па папярэдням запісе кожную суботу а 12-й і 16-й гадзінах. Для арганізаваных груп кожную гадзіну штодзённа.
- Выстава Станіслава Юльянавіча Жукоўскага "Сядзібны свет мінулай эпохі". Жывапісныя работы з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Па 19 сакавіка.
- Сюжэтная-гульнявая праграма "Метамарфозы ў сядзібным доме". Удзельнікі пазнаёмляцца з традыцыйнымі маскарднымі паказаў XVIII стагоддзя і — з дапамогай інтэрактыўу — з экспанатамі музейнай калекцыі.
- Квэст-гульня "Таямніцы старажытнай сядзібы".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- **Батлейка**. Спектаклі адбываюцца кожную нядзелю а 12-й гадзіне. Магчыма арганізацыя комплекснай праграмы. Папярэдняе запіс абавязковы.
- "На Каляды ў музеі". Папярэдняе запіс абавязковы.

МУЗЕЙ "В.К. БЯЛЯНЦІКАГА-БІРЎІ" ў Г. МАГЛІБЕ
г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл. 8 (0222) 65 07 57, 65 88 00
Пастаянная экспазіцыя:
■ **Мастацтва В.К. Бяляніцкага-Бірулі першай паловы XX стагоддзя**.
- Выстава жывапісу Аксаны Еўдакіменка "У пошуках зоркі". Да 20 лютага.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАў РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Накрасава, 3. Тэл.: 399-09-78
Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

- Выставачны праект "Тату ў мастацтве. Мастацтва ў тату".
- Выстава "Зіма, і ўсё зноў упершыню".
- Выставачны праект "KNITTING ISOLATION OUT: паток. пяцелькі. ізаляцыя".
- Штостая выстава архітэктурных праектаў Школы архітэктурнага мыслення для дзяцей.

Увага! Аб'ява!
Газета "Культура" на конкурснай аснове запрашае на працу:
— журналістаў;
— адказнага сакратара з досведам работы ў праграме Adobe InDesign.
Тэлефон для даведак +375 17 286 07 97

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47. Тэл.: 242-78-14
Час працы: аўторак-нядзеля з 12:00 да 20:00
■ Выстава "Рафаэль. Эпоха Рэнесансу".

БЕЛАРУСЬ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ПІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Параможаў, 8. Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30), панядзелак — выхадны.
Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Бітва за Маскву. Неўміраючы падзвігі". Да 30 студзеня 2022 г.

ДЗЯРЖАЎНАЯ ўСТАНОВА "НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПВЕДНІК "НЯСВІЖ" Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці. Нясвіж, вул. Гейска, 1.
■ Выстава работ Волгі Южык "Іншыя вачыні". Па 28 лютага 2022 г.

Папаядвы ансамбль:

- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальныя цырымоніі нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Выставачны праект Максіма Петруля "дэКанструкцыя". Па 3 ліпеня 2022 г. У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Выставачны праект "Добрыя весткі. Паштовае карэспандэнцыя XX ст.". Па 28 лютага 2022 г.
- Гульня-экскурсія "Паштовы пазл". Па папярэдням запісе.
- Па 28 лютага 2022 г.
- Выстава работ Анастасіі Фяцкавай "Стары Брэст — Нясвіж". Па 14 сакавіка 2022 г.
- Пераасоналі літаратурная выстава "Дзядзь: гісторыя душы" з устаноў "Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры". Па 28 сакавіка 2022 г.

Ратуша:
Пастаянная экспазіцыя:

- "Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы XVIII — 1-й палове XIX стст."
- "Нясвіж у міжваенны час. Людзі паездзі".
- Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стст "Культура часу".

З фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы:

- Экскурсія з элементамі гістарычнай гульні "Музейныя вандройкі".
- Квэст "Карта сямі каралеўстваў".
- Культурнае мерапрыемства "Дзень нараджэння ў Ратушы". Група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў.
- Культурнае мерапрыемства "Дзень нараджэння з Карамелькай (Лол Пчолкай)". Група ад 4 да 10 чалавек ад 4 да 12 гадоў.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Заключны канцэрт для лаўрэатаў І Рэспубліканскага адкрытага фестывалю-конкурсу фартэпійнай музыкі "Музычны Свет", які праходзіць упершыню ў Беларусі. Партрэтная зала Мірскага замка. 22 студзеня. Пачатак у 13.00.
- Виртуальная выстава "Нясвіж — здабытак сусветнай культуры".
- Культурная акцыя "Ты-дзень паміць", прымеркаваная да Міжнароднага дня паміць ахвар Халакосту. Наведальнікам музея будзе прапанаваная бесплатная экскурсія па экспазіцыяных залах "Войны XX стагоддзя" і "Гета ў Мірскім замку". З 24 па 30 студзеня 2022 г. Пачатак экскурсіі ў 15.00.
- Акцыя "Тацянін дзень" у Мірскім замку. Усе Тацяніны, а таксама студэнты вочнай формы ВНУ 25 студзеня 2022 г. змогуць бесплатна наведаць музейныя экспазіцыі. Пры сабе трэба мець адпаведны дакумент.
- Выстава ёлачных цацак "Каля казанчай ёлкі" Віцебскага калекцыянера Наталі Кавалёвай.
- Квэст "Белы слон". 29 студзеня. Пачатак гульні ў 15.30.
- Выстава "Белая зброя краінаў свету". 1-ы адсек Паўночна-заходняга корпуса Мірскага замка. Па 19 чэрвеня.
- Па 31 студзеня ў Слановай залі Мірскага замка.
- Тэатр "Шатландскай пяхоты".
- Виртуальная экскурсія "Зброя гонару і адвагі".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

- **16 — "Канёк-Гарбунок"** (балет у 2-х дзях) Р. Шчадрына (6+). ПРЭМ'ЕРА. Дыржор — Мікалай Калядка. Пачатак у 11.00.
- **23 — "Пінокія"** (опера ў 2-х дзях) Г. Бруні (6+). Дыржор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 11.00.
- **23 — "Вяселле Фігаро"** (опера ў 2-х дзях) В. А. Моцарта (12+). Дыржор — Алег Лясун. Пачатак у 18.00.
- **25 — "Самсон і Даліла"** (опера ў 3-х дзях) К. Сен-Санса (12+). ПРЭМ'ЕРА. Дыржор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
- **25 — Канцэрт Tramontana VI.** Гарызонты новай камернай музыкі (12+). Пачатак у 19.30.
- **26 — "Ганна Карніна"** (балет ў 2-х дзях на музыку П. Чайкоўскага) (16+). Дыржор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
- **26 — Канцэрт "Усе раманы П.І. Чайкоўскага. Вечар другі"** (12+). Пачатак у 19.30.
- **27 — "Тоска"** (опера ў 3-х дзях) Д. Пучыні (12+). Дыржор — Алег Лясун. Пачатак у 19.00.
- **28 — "Лебядзінае возера"** (балет у 2-х дзях) П. Чайкоўскага (12+). Дыржор — Уладзімір Авадок. Пачатак у 19.00.
- **29 — "Дзікае палынае караля Стаха"** (опера ў 2-х дзях) У. Солтана (12+). Год гістарычнай памяці. ПРЭМ'ЕРА. Дыржор — Іван Касцюк. Пачатак у 19.00.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫ БЕЛАРУСЬКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

- **23 — "Ох і залатая табакерка"** (спектакль-імпрывізацыя на 2 дзё) Л. Сіманюк (6+). Пачатак у 11.00.
- **29 — "Аладзіні"** (казка на 2 дзё паводле персідскага эпасу "Тысяча і адна ноч") Н. Гернет (6+). Пачатак у 11.00.

Зіма ў «Інтэр'еры» горада

У галерэі Міхаіла Савіцкага праходзіць выстава "Зіма ў горадзе". Мне як глядачу было цікава суаднесці рэчаіснасць гарадскіх вуліц і яе вобразнае адлюстраванне на палатнах і графічных аркушах.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

На вуліцы зімы ў гэты момант была больш падобная на вясну, а ў выставачнай зале яна ў большай ступені адпавядала стрэзатыпным уяўленням пакалення, якое памятае Мінск адносна невялікім горадам. Горадам, дзе травы калісьці было больш, чым асфальту.

На выставе збольшага краевіды менавіта сталіцы з 60-х гадоў па сённяшні дзень. Асабіста я не маю наставіцца па сваім дзяцінстве і юнацтве. Па малых гадах я, мінчук, адчуваў нейкае падабенства комплексу непаўнавагаснасці, параўноўваючы мой горад са сталіцамі суседніх рэспублік — Масквой, Кіевам, Рыгай. Сёння, дзякуй Богу, гэта ў мінулым. Мінск займае годнае месца сярод еўрапейскіх сталіц. Але прагрэс без страт не бывае. Чым больш асфальту, тым менш травы. "Чем больше окружающей среды, тем меньше окружающей природы". Так што найбольш шчыравы на выставе той драўляны Мінск, якога ўжо няма.

Экспазіцыя, як ужо згадана, ахоплівае перыяд у шэсцідзесяць год, адлюстраваны ў жывапісе і графіцы. Ад беларускай версіі агульнасаюзнага "суворага стылю" — па сённяшні стыль і сэнсавы плюралізм. У памятыя мне 60-я гады ў выяўленчым мастацтве пры агульным захарленні фармілістычнымі эксперыментамі ўсё адно сярод прафесіяналаў вельмі шанавалася, нават лічылася вышэйшым пілатажам, умненне працаваць паводле канонаў артадаксальнага рэалізму. Папулярна кажуць, згоднасць мастака намаляваць "як на фатаграфіі". Попыт на такое мастацтва існаваў з той прычыны, што сама фатазэхніка была яшчэ вельмі недасканалай, а пра фаташоп нават і не чулі — ён з'явіцца толькі ў 1987 годзе, а шырока пойдзе ў народ яшчэ пазней. Так што гэтыя "фатаграфічнасць" — то-бок пасвядомыя арыентацыя на фатаграфію — досыць выразна прысутнічала і ў творах, дзе колер ці эфектны мазок мелі рысы самадастагковасці.

Сёння ж, калі кожны ўладальнік смартфона сам сабе нібыта мастак, запатрабавана стала менавіта рукаворная жывапіснасць, дзе выразна адчуваецца эмацыйны лад, які кіраваўся аўтар. Калі ўсё наўкол тыражавана, хочацца часоўмі ўнікальнага, эксклюзіўнага, аўтарскага. На гэтай выставе ўзорами жывапіснасці з'яўляюцца творы пейзажыста Васіля Пешкуна. Мастак піша менавіта партрэт горада, як пісаў бы партрэт сябра ці сваяка.

Таксама ў экспазіцыі ёсць творы Георгія Паплаўскага, Валерыя Шкарубы, Кастуся Качана, Васіля Сумарава, Абрама Кроля, Натана Воранава, Віктара Яўсеева. І што нечакана — Міхаіла Савіцкага. Аказваецца, у рэаліста з трагічнымі тэмамі на карцінах на пачатку ягонай творчасці былі сякія-такія памкненні ў бок лірычнасці. Праўда, брутальнасць ягонай натуры прабіваецца і тут.

КУЛЬТУРА
ШТОДТЭНДЭВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецтва з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; **рэдактар аддзела:** Яўген РАПІН; **аглядальнік рэдакцыі:** Зміцер ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНДЭВІЧ, Надзея КУДР'ЯК, Антон РУДАК, Павел САЛ'УЭЎ Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЫШКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандант:** Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД.

Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрес рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчыцкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыёмная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары донісай наведвальніцкай прэзідэнта, пераможца імя і ліна па бачыку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарту, дату выдання, кім і калі выданы званы пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.
Аўтарскія ружапісы не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаваны аўтар можаць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2022. Наклад 3152. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Папісаная ў друку 21.01.2022 ў 21.00. Замова 24.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавештва "Беларусь Дом друку".
220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.